

VILNIAUS ARCHITEKTŪROS KOKYBĖS GIDAS

Architektūros kokybės vertinimo metodikos taikymo Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje gairių aiškinamoji dalis

Parengė Vilniaus vyriausiojo architekto biuras, autorė dr. Inga Urbonaitė-Vadoklienė

TURINYS

0. ĮVADAS	03		
0.1. Gido tikslas ir paskirtis	04		
0.2. Vilniaus miesto tapatumas ir raidos kryptys	05		
0.3. Vilniaus architektūros principai	07		
0.4. Gido struktūra	07		
0.5. Gairių taikymas	09		
0.6. Sąvokos	11		
1. KONTEKSTAS IR URBANISTINIS INTEGRALUMAS	13		
1.1. ANALIZUOK IR GERBK KONTEKSTĄ	13		
1.1.1. Pagrįsk sprendinius išsamia konteksto analize	13		
1.1.2. Projektuok, gamtą suvokdamas kaip neatsiejamą konteksto dalį	13		
1.1.3. Gerbk ir išsaugok kultūros paveldo objektus	13		
1.1.4. Išlaikyk ir stiprink vietos identitetą	14		
1.2. FORMUOK PAGRĮSTĄ URBANISTINĘ STRUKTŪRĄ	14		
1.2.1. Pagrįsk urbanistinius sprendinius aiškiais teritorijos raidos principais	14		
1.2.2. Kurk sprendinius atsižvelgdamas į urbanistinės struktūros tipą ir problematiką	14		
1.2.3. Derink skirtingų dydžių sklypus, užstatymo tipologijas ir viešųjų erdvių tipus kvartalo lygmeniu	17		
1.2.4. Atkurk, išlaikyk ir stiprink teritorijos ryšių sistemą	17		
1.2.5. Formuok žmogiško mastelio kvartalus	17		
1.2.6. Stiprink kvartalo ryšį su gatve ir viešąja erdve	17		
1.2.7. Formuok gatvių sankryžų erdves kaip miesto orientyrus	17		
1.3. SKIRK DĖMESĮ ARCHITEKTŪROS IŠRAIŠKAI IR DETALĖMS	18		
1.3.1. Kurk vientisą ir kokybiškai išpildytą architektūrinę idėją	18		
1.3.2. Derink pastatų architektūrinę išraišką su vietos identitetu	19		
1.3.3. Užtikrink fasadų medžiagiškumo kokybę, ilgaamžiškumą ir dermę su kontekstu	19		
1.3.4. Formuok stogą kaip lygiavertę miesto kompozicijos dalį	19		
2. JUDUMAS IR GYVOS GATVĖS	20		
2.1. TEIK PIRMENYBĘ PĖSTIESIEMS, DVIRATININKAMS IR VIEŠAJAM TRANSPORTUI	20		
2.1.1. Planuok aktyvų judumą kaip „pirmąjį“ pasirinkimą	20		
2.1.2. Kurk žmogui palankią, saugią ir komfortišką aktyvaus judumo aplinką	21		
2.1.3. Kurk rišlų pėsčiųjų takų ir ryšių tinklą bei vaikštomą miestą	21		
2.1.4. Dviračių ir mikrojudumo maršrutus derink prie aktualių miesto judėjimo krypčių	22		
2.1.5. Formuok patrauklias ir lengvai pasiekiamas viešojo transporto stoteles	23		
2.1.6. Pritaikyk judėjimo aplinką riboto judumo žmonėms	24		
2.1.7. Užtikrink patogų ir saugų dviračių bei mikrojudumo priemonių parkavimą	24		
2.2. KURK AIŠKIĄ IR RIŠLIĄ GATVIŲ TINKLO STRUKTŪRĄ	25		
2.2.1. Formuok aiškią gatvių hierarchiją	25		
2.2.2. Parink gatvės profilį pagal jos vaidmenį	25		
2.3. INTEGRUOK AUTOMOBILIŲ INFRASTRUKTŪRĄ TAIP, KAD JI NEDOMINUOTŲ Miesto ERDVĖJE	27		
2.3.1. Integuok automobilių parkavimą taip, kad jis nedominuotų miesto erdvėje	27		
2.3.2. Mažink dubliuojančių gatvių ir pravažiamųjų poveikį miesto erdvei	29		
2.3.3. Projektuok pastatų aptarnavimą taip, kad jis nebogintų viešosios erdvės kokybės.	29		
3. FUNKCIONALUMAS IR PASLAUGŲ ĮVAIROVĖ	30		
3.1. FORMUOK POLICENTRINĘ Miesto STRUKTŪRĄ	30		
3.1.1. Užtikrink tolygų funkcijų pasiskirstymą ir kasdienių paslaugų prieinamumą	30		
3.2. UŽTIKRINK FUNKCIJŲ ĮVAIROVĘ IR JŲ DERMĘ	31		
3.2.1. Venk monofunkcinių teritorijų ir stiprink funkcijų įvairovę	31		
3.2.2. Integuok skirtingas funkcijas pastato lygmeniu	32		
3.2.3. Užtikrink funkcijų tarpusavio dermę	32		
4. VIEŠOSIOS ERDVĖS VISIEMS	33		
4.1. KURK VIEŠŲJŲ ERDVIŲ TINKLĄ IR HIERARCHIJĄ	33		
4.1.1. Struktūruok viešąsias erdves pagal mastelį ir vaidmenį	33		
4.1.2. Kurk aiškią viešųjų–pusiau viešųjų–privatinių atvirų erdvių struktūrą	34		
4.1.3. Užtikrink pasiekiamumą ir kasdienį naudojimą	34		
4.2. UŽTIKRINK VIEŠŲJŲ ERDVIŲ ĮVAIROVĘ	35		
4.2.1. Užtikrink viešųjų erdvių įvairovę ir funkcinį balansą	35		
4.2.2. Kurk sveiką, aktyvią ir emociškai subalansuotą aplinką	35		
4.3. UŽTIKRINK VIEŠŲJŲ ERDVIŲ KOKYBĘ IR DIZAINĄ	36		
4.3.1. Formuok miestą kaip žaidimo, kasdienio judėjimo ir patyrimo aplinką	36		
4.3.2. Formuok vidinius kiemus kaip kokybiškas bendruomenės erdves	37		
4.3.3. Kurk žaidimų aikšteles kaip savitas, vietai pritaikytas patyrimo erdves	37		
4.3.4. Integuok viešąjį meną ir kultūrinius akcentus	38		
4.3.5. Užtikrink patogią, saugią ir įtraukią viešųjų erdvių aplinką	39		
4.3.6. Derink reklamos ir ženklavimo sprendinius su viešųjų erdvių dizainu	40		
5. TVARUMAS	41		
5.1. PLANUOK RACIONALIAI IR ATSAKINGAI	41		
5.1.1. Grįsk sprendinius atsakingu žemės naudojimu ir miesto pajėgumais	41		
5.1.2. Planuok ir projektuok vadovaudamasis žiedinės ekonomikos principais	42		
5.2. FORMUOK ŽALIĄJĄ INFRASTRUKTŪRĄ IR PALAIKYK EKOLOGIŲ BALANSĄ	42		
5.2.1. Teik prioritetą esamo žaliosios struktūros išsaugojimui ir stiprinimui	42		
5.2.2. Formuok žaliąją infrastruktūrą kaip vientisą miesto sistemą	42		
5.2.3. Palaikyk biologinę įvairovę ir ekologinį balansą urbanizuotoje aplinkoje	43		
5.3. DIDINK ATSPARUMĄ KLIMATO KAITAI IR VALDYK MIKROKLIMATĄ	43		
5.3.1. Integuok klimato kaitos valdymo aspektus į urbanistinę struktūrą	43		
5.3.2. Taikyk gamtos procesais grįstus sisteminius sprendimus	45		
6. PAPILDOMA INFORMACIJA	46		
Naudingos nuorodos	47		
Naudota literatūra	47		

Prieš jus – Vilniaus architektūros kokybės gidas.

Tai praktinis įrankis architektams, urbanistams, projektuotojams ir miesto plėtros politikos formuotojams, padedantis kurti, pagrįsti ir pasitikrinti projektinius statinių ir teritorijų sprendinius Vilniaus mieste.

Šis gidas kartu yra kvietimas kelti architektūros ir aplinkos formavimo kultūrą – permąstyti, kokią vertę ir ilgalaikę naudą kuriame savo sprendiniais, kaip jie veikia miesto struktūrą, viešąsias erdves ir kasdienę žmonių patirtį.

Gidas remiasi Vilniaus savitumu ir atskleidžia, kaip šiame mieste suprantama architektūros kokybė – kas yra svarbu, į ką kreipiamas dėmesys, kaip šie principai atsiskleidžia konkrečiuose sprendiniuose Vilniaus mieste.

Tai vertybinis karkasas ir bendras supratimas, kaip kuriame Vilnių – miestą, turintį savitą charakterį, daugiasluoksnę struktūrą ir stiprų ryšį su gamta.

Gidas veikia kaip orientyras priimant sprendimus kuriant nuoseklų, kontekstualų ir gyvybingą miestą, stiprinantį Vilnių kaip sostinę, jo tapatybę ir ilgalaikę vertę.

0.1. GIDO TIKSLAS IR PASKIRTIS

Teisinis pagrindas

Vilniaus architektūros kokybės gidas (toliau – Gidas) yra Vilniaus architektūros kokybės vertinimo metodikos taikymo gairių (toliau – Gairės) priedas – aiškinamoji dalis, ir parengtas kaip praktinis įrankis Vilniaus miesto savivaldybės administracijai, architektams, urbanistams, planuotojams, plėtotojams bei ekspertams.

Šis gidas detalizuoja Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo (2017 m. birželio 8 d. Nr. XIII-452) 3 skyriaus 11 straipsnyje įtvirtintus architektūros kokybės kriterijus, aspektus bei jų taikymo praktiką, taip pat remiasi LR aplinkos ministro patvirtinta Architektūros kokybės vertinimo metodika (2024 m. balandžio 5 d. įsakymas Nr. D1-112).

Architektūros gido tikslas

Architektūros kokybės gidas nustato vieningą, aiškią ir pamatuojamą sistemą, užtikrinančią darnų, kontekstualų, funkcionalų, estetiškai vientisą ir į žmonių gerovę orientuotą Vilniaus miesto vystymą.

Jos įtvirtina bendrą siekiamą architektūrinės kokybės standartą Vilniaus mieste visoms suinteresuotoms pusėms – politikams, architektams, vystytojams, ekspertams ir bendruomenei, siekiant nuoseklių, skaidrių ir pagrįstų sprendimų.

Siekiai

Vilniaus architektūros kokybės gidas siekia sukurti aiškų ir bendrą supratimą, kaip Vilniuje taikomi Architektūros įstatyme apibrėžti architektūros kokybės kriterijai praktikoje.

Gidas išskleidžia šiuos kriterijus į konkrečius principus ir aspektus bei kuria tiesioginę sąsają su Gairių vertinimo klausimais, kurie padeda nuosekliai kurti, pagrįsti ir patikrinti projektinius sprendinius tiek urbanistiniu, tiek pastato lygmenimis.

Siekiami:

- 1. Užtikrinti aukštą architektūros ir urbanistikos kokybę** – kad projektai atitiktų ne tik norminius reikalavimus, bet ir kurtų ilgalaikę vertę miestui.
- 2. Sukurti aiškią ir nuoseklią projektų vertinimo praktiką** – leidžiančią kompleksiskai vertinti sprendinių kokybę skirtingais masteliais.
- 3. Stiprinti kontekstualų, atsakingą ir darnų miesto vystymą** – remiantis Vilniaus savitumu, urbanistine struktūra ir gamtiniu karkasu.
- 4. Gerinti viešųjų erdvių, gatvių ir pastatų kokybę** – kuriant gyvybingą, žmonėms patogią ir estetiškai vientisą aplinką.
- 5. Užtikrinti skaidrumą ir bendrą supratimą tarp suinteresuotų šalių** – aiškiai komunikuojant lūkesčius ir pagrindžiant priimamus sprendimus.
- 6. Kelti architektūros ir miesto formavimo kultūrą Vilniuje** – stiprinant suvokimą, kokią vertę kuriame savo sprendiniais ir kaip jie prisideda prie miesto – sostinės – tapatybės.

0.2. VILNIAUS MIESTO SAVITUMAS IR RAIDOS KRYPTYS

Vilniaus savitumas ir urbanistinė struktūra

Vilniaus savitumą formuoja daugelio istorinių ir kultūrinių sluoksnių sąveika. Šis daugiasluoksniškumas pripažįstamas ir tarptautiniu mastu – UNESCO Pasaulio paveldo sąrašo Vilniaus istorinio centro vertinimo dokumentuose miestas įvardijamas kaip skirtingų kultūrinių įtakų sąveikos rezultatas, išsiskiriantis urbanistinės struktūros sluoksniškumu ir architektūrinės raiškos įvairove.

Skirtingų kultūrų ir bendruomenių sambūvis suformavo miesto tapatybę, o XX a. istorijos lūžiai – karai, Holokaustas ir sovietinė okupacija – reikšmingai pakeitė jo socialinę struktūrą ir dalį kultūrinių tradicijų. Dėl to Vilniaus urbanistinėje sandaroje šiandien persidengia skirtingų laikotarpių raidos pėdsakai – nuo istorinio branduolio iki modernistinių rajonų ir naujų transformuojamų teritorijų.

Miestas formuojasi kaip nuolat kintantis audinys, kuriame nauji sprendiniai turi ieškoti dialogo su susiformavusiu kontekstu ir stiprinti tai, kas šiame mieste yra unikalu ir vertinga.

Vilnius išsiskiria stipriai urbanizuotos aplinkos ir gamtinio kraštovaizdžio ryšiu. Miesto struktūrą formuoja Neries ir Vilnios slėniai, kalvotas reljefas, miškų masyvai ir žalieji koridoriai. Išraiškinga topografija kuria panoramas ir vizualinius ryšius, todėl gamtinė struktūra tampa esmine miesto erdvinės organizacijos dalimi. Gamtinis karkasas Vilniuje veikia kaip struktūrinis miesto formavimo pagrindas, o ne tik rekreacinis ar estetinis elementas.

Vilnietiškas gyvenimo būdas

Šios miesto savybės formuoja ir savitą vilnietišką gyvenimo būdą. Artumas gamtai, kompaktiškas miesto mastelis, gyvos viešosios erdvės ir kultūrinė įvairovė kuria aplinką, kurioje miesto dinamika natūraliai dera su buvimu gamtoje, kultūra ir bendruomeniniu gyvenimu. Didmiesčio ritmas Vilniuje

dažnai susipina su mažesnio mastelio gyvenimo kokybės siekiu – noru gyventi patogioje, žmogiško mastelio aplinkoje, išlaikant artimą ryšį su gamta.

Paveldėta urbanistinė struktūra ir transformacijos potencialas

Reikšmingą Vilniaus urbanistinę realybę formuoja XX a. antroje pusėje sukurti modernistiniai gyvenamieji rajonai. Šiandien apie du trečdaliai vilniečių gyvena 1960–1990 m. statytuose daugiabučiuose, todėl ši aplinka formuoja kasdienę miesto patirtį. Nors šie rajonai pasižymi gausiais želdynais ir neišnaudotu erdvinio potencialu, daugeliu atvejų jiems trūksta aiškesnės erdvinės struktūros, kokybiškų viešųjų erdvių ir funkcijų įvairovės.

Didelį potencialą miesto raidai suteikia konversinės teritorijos – buvusios pramonės, infrastruktūros ar sandėliavimo zonos strategiškai svarbiose miesto vietose. Jos sudaro galimybę formuoti naujus rajonus, integruojant gamtines struktūras, kuriant daugiafunkcę aplinką, tipologijų įvairovę ir gyvybingas viešąsias erdves.

Urbanistiniai iššūkiai

Nepaisant šių galimybių, miesto raida susiduria su reikšmingais iššūkiais. Mieste vis dar pasireiškia fragmentuota plėtra, nevienodas urbanistinis integralumas ir vystymas pasklypiui, nepakankamai vertinant platesnį kontekstą. Netolygus darbo vietų, paslaugų ir socialinės infrastruktūros pasiskirstymas silpnina rajonų gyvybingumą, o automobilių infrastruktūros dominavimas fragmentuoja miesto ryšius. Plečiantis miestui formuojasi išskydęs mažo intensyvumo užstatymas, didinantis infrastruktūros apkrovą ir priklausomybę nuo automobilio.

Kartu vis dažniau pastebimas architektūrinės raiškos vienodėjimas: rajonai praranda savitus bruožus, mažėja dėmesys detalėms, viešųjų erdvių kokybei ir vietos kontekstui. Dėl to silpnėja vietos dvasia – ta miesto savybė, kurią vertina tiek vilniečiai, tiek miesto svečiai.

0.2. VILNIAUS MIESTO SAVITUMAS IR RAIDOS KRYPTYS

Vilniaus ateities kryptis

Vilnius siekia stiprinti atviro, kūrybiško ir talentus pritraukiančio miesto tapatybę. Miesto raida grindžiama aukšta gyvenimo kokybe, inovacijomis, išskirtine miesto ir gamtos sąveika bei gyvybingu kultūriniu gyvenimu. Auganti kūrybinių industrijų, technologijų ir inovacijų ekosistema stiprina miesto gebėjimą pritraukti talentus ir kurti aukštos pridėtinės vertės ekonomiką, kartu užtikrinant kultūriškai turtingą ir subalansuotą gyvenimo būdą.

Ne mažiau svarbu išlaikyti miestą prieinamą visoms socialinėms grupėms – vengti gentrifikacijos ir socialinės atskirties, gerbti ir atliepti jau susiformavusių bendruomenių poreikius.

Ši kryptis glaudžiai susijusi su socioekonominio miesto atsparumo stiprinimu – gebėjimu prisitaikyti prie ekonominių, technologinių ir geopolitinių pokyčių, išlaikant gyvybingą miestą, įvairialypę ekonomiką ir aukštą gyvenimo kokybę.

Todėl architektūros kokybės gidas siekia ne tik formuoti kokybinę miesto raidos kryptį, bet ir padėti kryptingai transformuoti esamą miesto audinį bei vystyti naujas teritorijas taip, kad jos stiprintų Vilniaus urbanistinį charakterį, vilnietišką gyvenimo būdą ir miesto atsparumą ateities iššūkiams.

Gidas visų pirma yra įrankis ir pagalba visiems, kurie prisideda prie miesto architektūrinės aplinkos kūrimo ir puoselėjimo. Jos padeda geriau suprasti kontekstą, įvardija kokybinę kryptį ir stiprina bendrą suvokimą apie tai, kokio miesto siekiama, sudarydamos pagrindą nuoseklesniems, jautresniems ir kokybiškesniems sprendimams.

0.3. VILNIAUS ARCHITEKTŪROS PRINCIPAI

Konceptualus pagrindas

Vilniaus architektūros kokybės principai grindžiami darnaus vystymosi, žmogiško mastelio miesto, „15 minučių miesto“, klimato kaitai atsparios infrastruktūros, dalyvaujamojo planavimo ir estetiškos kokybės paradigmomis. Jie užtikrina, kad architektūros ir urbanistikos sprendiniai Vilniuje ne tik atlieptų aplinkosauginius ir socialinius iššūkius, bet ir kurtų patogią, įtraukią, gyvybingą bei identitetą stiprinančią miesto aplinką. Principai glaudžiai koreliuoja su Vilniaus miesto strategija „Vilnius 2030“, bendrojo plano sprendiniais, taip pat su tarptautiniais (pvz., Naujasis Europos Bauhauzas), nacionaliniais (pvz., LR teritorijų planavimo dokumentais) ir lokaliais politikos dokumentais, užtikrinant nuoseklų miesto plėtros kokybės vertinimą.

0.4. GIDO STRUKTŪRA

Architektūros kokybės gidas struktūruojamas teminiais skyriais, sistemingai apjungiančiais ir išskleidžiančiais devynis Vilniaus architektūros principus. Toks grupavimas pasirinktas siekiant aiškios, logiškos ir praktikoje lengvai taikomos dokumento struktūros. Skyriai atspindi esmines miesto formavimo temas – kontekstą, judumą, funkcionalumą, viešąsias erdves ir tvarumą. Juose formuluojami principai ir akcentuojami aspektai koreliuoja su Lietuvos Respublikos architektūros įstatyme nustatytais architektūros kokybės kriterijais. Teminė struktūra leidžia išlaikyti architektūros principus kaip metodologinę ašį, kartu užtikrinant jų ryšį su teisės aktuose įtvirtintais kriterijais. Kriterijai šiuo atveju veikia kaip vertinimo pagrindas, o principai – kaip sprendinių formavimo ir kokybės interpretavimo sistema.

Vilniaus architektūros principai

1. Suprask, vertink ir gerbk kontekstą

2. Kurk kokybišką ir žmogiško mastelio architektūrą, skirk dėmesį architektūrinėms detalėms

3. Kurk ryšius, skatink vaikštumą, judėjimą dviračiu ir viešuoju transportu

4. Suteik gyvybę gatvėms

5. Užtikrink funkcijų įvairovę ir prieinamumą

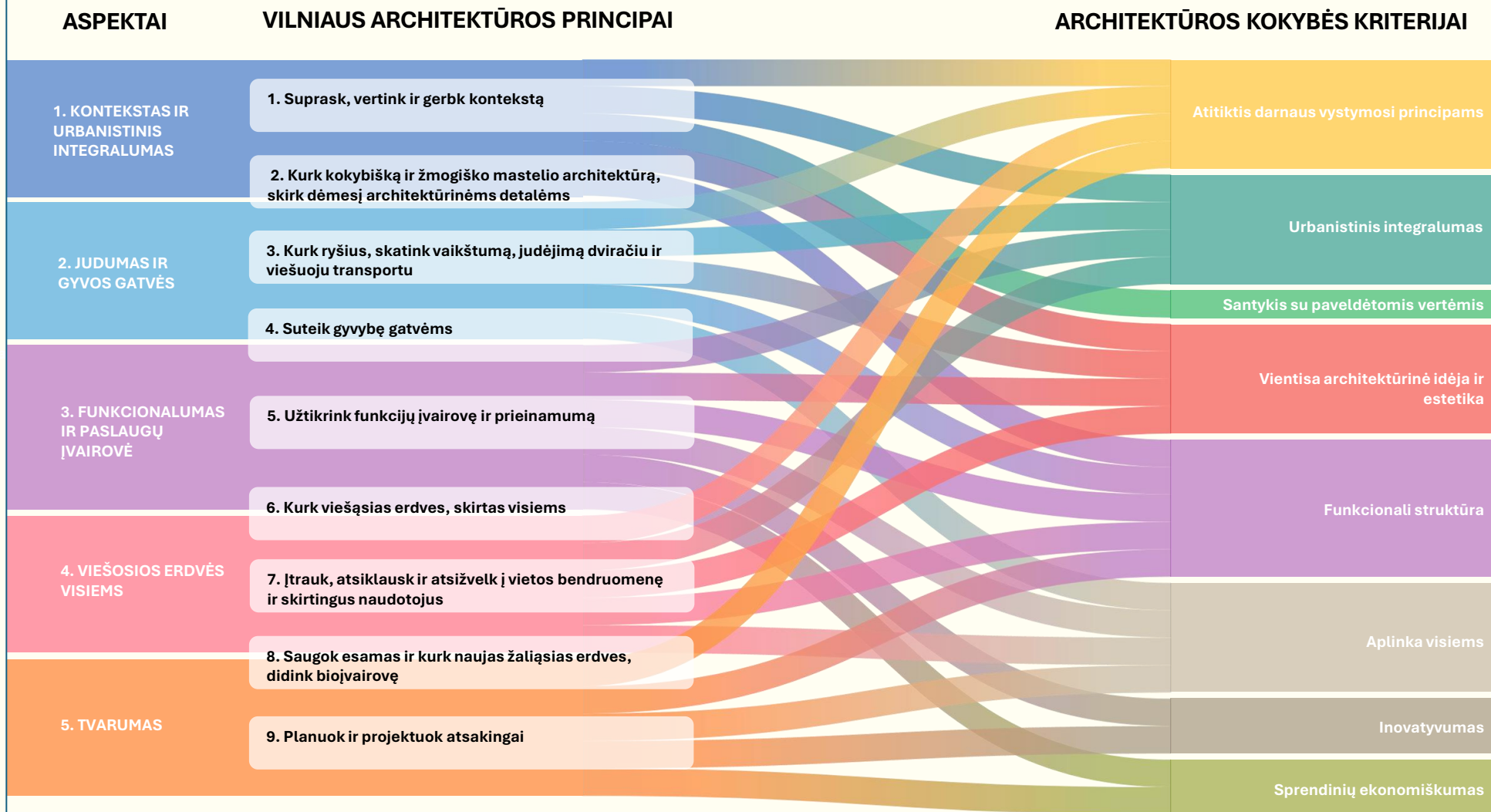
6. Kurk viešąsias erdves, skirtas visiems

7. Įtrauk, atsiklausk ir atsižvelk į vietos bendruomenę ir skirtingus naudotojus

8. Saugok esamas ir kurk naujas žaliąsias erdves, didink bioįvairovę

9. Planuok ir projektuok atsakingai

0.4. GIDO STRUKTŪRA

0.5. GAIRIŲ TAIKYMAS

Gairių taikymas

Gairės yra Vilniaus miesto savivaldybės tarybos tvirtinamas dokumentas, ir galioja visam Vilniaus miestui. Jos taikomos norint įvertinti Vilniaus mieste rengiamų architektūros projektų kokybę. Architektūros kokybės gidu ir gairėmis vadovaujamosi inicijuojant, organizuojant ir rengiant visų lygmenų teritorijų planavimo dokumentus (įskaitant ir šių dokumentų koncepcijas), plėtros vizijas, galimybių studijas ir urbanistines koncepcijas, visų Vilniaus mieste projektuojamų statinių projektinius pasiūlymus, taip pat statant ir naudojant statinius, vertinant architektūrinių ir urbanistinių konkursų darbus.

Parengus detalias, konkrečiai teritorijai skirtas gaires ir/ar gidus, jie taps šakiniais Gairių priedais.

Naudotojai

- **VSMA administracija**, kuri rengia ir įgyvendina Vilniaus vystymosi strategiją, rengia Vilniaus miesto planavimo dokumentus, formuoja Vilniaus architektūros lauko politiką bei kryptį.
- **VSMA darbuotojai**: vyr. Vilniaus miesto architektas, teritorijų planavimo, architektūros, paveldosaugos, infrastruktūros, želdynų skyriaus ir kiti specialistai, dalyvaujantys derinant teritorijų planavimo, architektūrinius, infrastruktūrinius, viešųjų erdvių, aplinkos dizaino (įskaitant reklamą) projektus.
- **VMSA įmonių grupės**, kurios dalyvauja su miesto aplinkos kokybe susijusių klausimų sprendime: VVK, JUDU, UAB „Vilniaus apšvietimas“, VŠĮ „Vilniaus parkai“, UAB „Grinda“, VŠĮ „Atnaujinkime miestą“, SĮ „Vilniaus miesto būstas“, VŠĮ „Active Vilnius“ ir kt.
- **Projektuotojai**, rengiantys įvairaus pobūdžio teritorijų planavimo dokumentus, galimybių studijas, koncepcijas, architektūrinius projektus, viešųjų erdvių, gatvių ir jų erdvių projektus, ir pan.
- **Regioninė architektūros taryba (RAT)** – nepriklausoma ekspertinė institucija, teikianti išvadas ir rekomendacijas dėl architektūrinių ir urbanistinių sprendinių bei jų atitikties architektūros kokybės reikalavimams.
- **Urbanistinių, architektūrinių, dizaino konkursų organizatoriai ir dalyviai** – gairės naudojamos rengiant konkursų užduotis, vertinant konkursų darbus ir rengiant konkursinius darbus.
- **Plėtotojai**, inicijuojantys ir įgyvendinantys teritorijų, pastatų ar jų kompleksų vystymo projektus Vilniaus mieste.
- **Vilniaus miesto gyventojai** – miesto aplinkos naudotojai, kurių įžvalgos, patirtis ir dalyvavimas užtikrina, kad sprendiniai atliptų realius poreikius, stiprintų vietos identitetą ir kurtų gyvybingą, įtraukią bei kokybišką miesto aplinką.

0.6. SĄVOKOS

Aktyvusis perimetras (angl. *active frontage*) – gatvės perimetro pirmųjų aukštų zona, kurioje formuojamos aktyvios funkcijos, skatinančios viešosios erdvės naudojimą ir gyvybingumą.

Aktyvusis judumas (angl. *active mobility*) – judėjimas, kuris remiasi žmogaus fizine jėga, pavyzdžiui, ėjimas pėsčiomis ir važiavimas dviračiu, ir yra svarbi darnaus judumo dalis, prisidedanti prie sveikatos gerinimo, taršos mažinimo ir gyvenimo kokybės mieste (žr. Europos Komisijos komunikatą „Nauja ES judumo mieste sistema“ COM(2021) 811 final).

Aplinka visiems (angl. *universal design / inclusive environment*) – aplinka be specialaus pritaikymo gali naudotis visos visuomenės grupės (žr. Architektūros kokybės vertinimo metodika, patvirtinta LR aplinkos ministro 2024 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. D1-112).

Architektūrinė kokybė (angl. *architectural quality*) – visuma architektūrinės idėjos, estetinės raiškos, funkcinės struktūros, technologinio, inžinerinio ir ekonominio pagrįstumo, tvarumo, inovatyvumo ir darnumo su aplinka.

Architektūrinė raiška (angl. *architectural expression*) – pastatų ir erdvių estetinė, meninė bei stilistinė išraiška, perteikianti architektūros idėją, stiprinanti vietos identitetą, atliepanti urbanistinį ir gamtinį kontekstą.

Artumas (angl. *proximity*) – geografinis ir (ar) atstumas laiko atžvilgiu nuo gyvenamosios, darbo ar kitos kasdienės veiklos vietos iki reikalingų paslaugų, viešųjų erdvių,

infrastruktūros objektų. Artumas užtikrina galimybę patogiai, greitai ir tvariai atlikti šias funkcijas.

Atitiktis darnaus vystymosi principams – kokybiška architektūra, prisidedanti prie darnios valstybės ir žmonių aplinkos kūrimo, yra svarbi ekonomikos ir socialinių santykių raidai, atsižvelgiant į darnaus ir tvaraus vystymosi iššūkius (žr. Architektūros kokybės vertinimo metodika, patvirtinta LR aplinkos ministro 2024 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. D1-112).

Erdvinė struktūra (angl. *spatial structure*) – bendras erdvės išdėstymo, jų ryšių ir hierarchijos planas teritorijoje.

Funkcionali struktūra (angl. *functional structure*) – statinio, urbanistinio komplekso ir (ar) kraštovaizdžio objekto atitiktis planuojamai funkcijai ir galimybė pritaikyti kintant funkcijoms (žr. Architektūros kokybės vertinimo metodika, patvirtinta LR aplinkos ministro 2024 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. D1-112).

Funkcijų balansas (angl. *functional mix / functional balance*) – subalansuotas gyvenamųjų, paslaugų, darbo vietų, laisvalaikio, žaliosios infrastruktūros ir kitų funkcijų santykis.

Gyvybingumas (angl. *urban vitality*) – miesto viešųjų ir pusiau viešųjų erdvių gebėjimas generuoti įvairias veiklas, pritraukti žmones, skatinti jų sąveiką ir kurti patrauklią, gyvą bei nuolat naudojamą aplinką.

Gamtos procesais grįsti sprendimai (angl. *nature-based solutions / NBS*) – sprendimai,

įkvėpti ir paremti natūraliais procesais, kurie yra ekonomiškai efektyvūs, vienu metu teikia aplinkosauginę, socialinę ir ekonominę naudą bei didina atsparumą klimato kaitai ir kitiems aplinkos iššūkiams (žr. Europos Komisijos ataskaitą „Towards an EU Research and Innovation policy agenda for Nature-Based Solutions and Re-Naturing Cities“, 2015).

Gatvių hierarchija (angl. *street hierarchy*) – miesto susisiekimo tinklo struktūra pagal funkcinį svarbumą.

Gatvės erdvės profilis (angl. *street space cross-section*) – tai skersinis viešosios gatvės erdvės pjūvis, apimantis visą gatvės erdvę nuo vienos erdvę apibrėžiančios ribos iki kitos ir parodantis funkcinių juostų, elementų bei jų tarpusavio santykių struktūrą, proporcijas ir išdėstymą.

Gatvės vizualinė dermė (angl. *visual coherence of the street*) – harmoningas gatvės profilio, fasadų, želdinių, mažosios architektūros, apšvietimo, dangų tarpusavio santykis.

Inovatyvumas (angl. *innovativeness*) – naujos originalios architektūrinių ir urbanistinių sprendimų idėjos siekiant tvarios statybos ir statinio gyvavimo ciklo, naudojant pažangias technologijas ir medžiagas, skatinant žiedinę ekonomiką, klimatą ir energiją tausojančias priemones, kuriant kokybišką aplinką visiems (žr. Architektūros kokybės vertinimo metodika, patvirtinta LR aplinkos ministro 2024 m.

balandžio 8 d. įsakymu Nr. D1-112).

Infrastruktūros prieinamumas (angl. *infrastructure accessibility*) – galimybė patogiai pasiekti esmines paslaugas, viešąjį transportą ir kitus gyventojams reikalingus objektus.

Judumas (angl. *mobility*) – savybė ir galimybė judėti bei susisiekti transporto priemonėmis. Judumas dažnai suprantamas kaip susisiekimo rodiklis, yra viena iš miesto funkcionavimų pasekmių, išreiškiamas per judumo statistinius rodiklius (kelionių dažnį, trukmę, išlaidas, kelionių ilgį, sklaidą ir struktūrą) (žr. Vilniaus darnaus judumo planą).

Kontekstualumas (angl. *contextuality*) – projekto gebėjimas derėti su esama urbanistine, gamtine, socialine ir kultūrine aplinka.

Laikinas naudojimas (angl. *temporary use*) – laikina, dažnai eksperimentinė teritorijos ar statinio funkcija, padedanti aktyvuoti erdvę arba paruošti ją ilgalaikiam naudojimui.

Miesto identitetas (angl. *urban identity*) – miesto ar jo teritorijos unikalūs ir atpažįstamas charakteris, susiformavęs per istorinį vystymąsi, kultūrinius, socialinius, gamtinius bei ekonominius procesus ir nuolat papildomas šiuolaikiniais miestiečių gyvenimo būdais, erdvine raiška bei architektūriniais sprendiniais. Miesto identitetas atsispindi erdvinėje struktūroje, architektūrinėje raiškoje, viešosiose erdvėse, vizualiniuose simboliuose ir kasdienėje miesto patirtyje bei sąmoningai formuojama tiek per planavimo, tiek per dizaino sprendimus.

0.1. SĄVOKOS

Mobilumo mazgas (angl. *mobility hub / node*) – teritorinis ar erdvinis miesto elementas, kuriame sujungiamos įvairios judėjimo rūšys, mobilumo paslaugos ir susijusi infrastruktūra, užtikrinant efektyvų persėdimą ir kelionės tęstinumą.

Pritaikomumas / lengvai pritaikomas (angl. *adaptability / easily adaptable*) – pastato ar erdvės lankstumas prisitaikyti prie besikeičiančių funkcinių poreikių.

Ryšiai (angl. *connectivity / integration*) – fiziniai ir vizualiniai ryšiai tarp skirtingų erdvių, objektų, funkcijų ar žmonių srautų.

Santykis su paveldėtomis vertėmis (angl. *relationship with inherited values*) – kultūros paveldo objektų ir vietovių saugojimas; statinio, urbanistinio komplekso ar kraštovaizdžio objekto santykis su urbanistinės vietovės ar objekto istorine urbanistine ir (ar) architektūrine raida, kraštovaizdžio vertybėmis (žr. Architektūros kokybės vertinimo metodika, patvirtinta LR aplinkos ministro 2024 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. D1-112).

Socialinė infrastruktūra (angl. *social infrastructure*) – infrastruktūra, kurią sudaro kultūros, švietimo, visuomenės sveikatos saugos, sporto ir sveikatingumo, rekreacijos ir turizmo, religinės paskirties ir kiti viešojo naudojimo objektai (žr. LR teritorijų planavimo įstatymas).

Socialinė įtrauktis (angl. *social inclusion*) – procesas, kuriuo siekiama užtikrinti, kad visi

asmenys, ypač patiriantys socialinę atskirtį ar skurdą, turėtų galimybes visapusiškai dalyvauti ekonominiame, socialiniame ir kultūriniame gyvenime ir naudotis jiems priklausančiomis teisėmis (žr. Europos Komisijos komunikatą „Bendra kova su skurdu ir socialine atskirtimi“ COM(2003) 773 final).

Sprendinių ekonomiškumas (angl. *cost-effectiveness of design solutions*) – planuojamų sprendinių atitiktis ilgalaikėms investicijoms, jų racionalumas užtikrinant efektyvų statinio gyvavimo ciklą, siekiant optimalaus kokybės ir kainos santykio (žr. Architektūros kokybės vertinimo metodika, patvirtinta LR aplinkos ministro 2024 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. D1-112).

Tipologinė įvairovė (angl. *typological diversity*) – skirtingų pastatų, jų dydžių, formų, funkcijų ar erdvių sprendinių įvairovė.

Tvarumas (angl. *sustainability*) – atsakingas išteklių naudojimas, poveikio aplinkai mažinimas ir ilgalaikės socialinės bei ekonominės gerovės užtikrinimas (žr. Europos Komisijos komunikatą „Europos žaliasis kursas“ (COM/2019/640)).

Universalusis dizainas (angl. *universal design*) – gaminių ir aplinkos forma, kai jais be specialaus pritaikymo gali naudotis vaikai, suaugusieji, vyrai, moterys, senyvo amžiaus asmenys, asmenys su negalia, įvairių tautybių ir kitų grupių žmonės (žr. LR statybos įstatymas).

Urbanistinis audinys (angl. *urban fabric*) – funkcinė, morfologinė ir erdvinė miesto struktūra.

Urbanistinis integralumas (angl. *urban integrity*) – statinio, urbanistinio komplekso ir (ar) kraštovaizdžio objekto darna su esama urbanistine struktūra ir poveikis kultūriniam kraštovaizdžiui (žr. Architektūros kokybės vertinimo metodika, patvirtinta LR aplinkos ministro 2024 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. D1-112).

Urbanistinis kontekstualumas (angl. *urban contextuality*) – urbanistinės struktūros, erdvių ir funkcijų integracija, suderinta su esama aplinkos morfologija, funkcinė logika, vizualiniais ir socialiniais ryšiais.

Urbanistinė struktūra (angl. *urban structure*) – gatvių tinklo, kvartalų, aikščių, žaliųjų erdvių, užstatymo ir kitų miesto komponentų išdėstymas, jų tarpusavio ryšiai ir hierarchija.

Vaikštumas (angl. *walkability*) – miesto aplinkos savybė, nusakanti, kiek patogiai, saugiai ir tiesiogiai pėsčiomis pasiekiamos kasdienės funkcijos ir erdvės.

Viešoji erdvė (angl. *public space*) – gyvenamosios vietovės urbanizuotos teritorijos erdvinės struktūros elementas, skirtas visuomenės bendriesiems interesams (žr. LR teritorijų

planavimo įstatymas).

Vietos dvasią atliepiantys sprendiniai (angl. *genius loci based solutions*) – sprendiniai, išryškinantys vietos istoriją, kultūrą, gamtinius ypatumus.

Vientisa architektūrinė idėja ir estetika (angl. *coherent architectural concept and aesthetics*) – nuosekliai suvokiama statinio, urbanistinio komplekso ir (ar) kraštovaizdžio objekto meninė išraiška (žr. Architektūros kokybės vertinimo metodika, patvirtinta LR aplinkos ministro 2024 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. D1-112).

Vizualinė tarša (angl. *visual pollution*) – vizualinės aplinkos estetinės kokybės prastėjimas dėl perteklinių, chaotiškų ar tarpusavyje nederančių elementų, kurie trikdo erdvės suvokimą ir mažina aplinkos vientisumą bei patrauklumą.

Vizualinis ryšys (angl. *visual connectivity / sightline*) – erdvės ar objekto matomumas iš svarbių stebėjimo taškų.

Želdynų sistema (angl. *green infrastructure system*) – funkciškai tikslinga ir kompoziciškai vientisa želdynų visuma – gamtinio karkaso dalis, – palaikanti ekologinį stabilumą ir gerinanti žmonių gyvenamosios ir darbo aplinkos sąlygas (žr. LR želdynų įstatymas).

Žiedinės ekonomikos principai (angl. *principles of the circular economy*) – tai išteklių naudojimo nuostatos, grindžiamos atliekų ir taršos mažinimu, medžiagų bei produktų vertės išlaikymu ir natūralių sistemų atkūrimu.

1. Kontekstas ir urbanistinis integralumas

1.1. ANALIZUOK IR GERBK KONTEKSTĄ

Analizuok ir integruok visus urbanistinio konteksto sluoksnius – urbanistinę struktūrą, paveldą, gamtą ir vietos identitetą. Užtikrink dermę tarp naujo ir esamo, stiprink vietos charakterį ir kurk kokybišką šiuolaikinę architektūrą.

1.1.1. Pagrįsk sprendinius išsamia konteksto analize

- Analizė turi apimti teritorijų planavimo dokumentus ir svarbiausius urbanistinius, gamtinius, kultūrinius, socialinius bei ekonominius aspektus planuojamoje teritorijoje ir jos gretimybėse.

1.1.2. Projektuok, gamtą suvokdamas kaip neatsiejamą konteksto dalį

- Įvertink, išsaugok ir integruok reljefo, upių slėnių, esamų želdynų, brandžių ir vertingų želdinių ir kitų gamtinių struktūrų ekologinę, kultūrinę ir vietos charakterio reikšmę.
- Formuok vizualinius ryšius su gamtinėmis dominantėmis, stiprink ir pratęsk gamtinio karkaso struktūras.

1.1.3. Gerbk ir išsaugok kultūros paveldo objektus

- Įvertink ne tik atskirus saugomus objektus, bet ir bendrą jų santykį su susiklosčiusiu urbanistiniu audiniu.
- Išlaikyk paveldo objektų vizualinius ir erdvinius su viešųjų erdvių sistema bei gamtiniais elementais.
- Naujais sprendiniais neužgožk vertingų panoramų ar miesto silueto.
- Detalesnės nuostatos įtvirtintos [UNESCO pasaulio paveldo vietovės, Vilniaus istorinio centro, valdymo plane.](#)

1.1.4. Išlaikyk ir stiprink vietos identitetą

- Stiprink ir puoselėk vietos architektūrinį charakterį, perteikiantį vietos dvasią (lot. *genius loci*), istoriją, kultūrą, bendruomenės gyvenimo apraiškas ir vietos gyventojams svarbius neformalius erdvių naudojimo būdus.
- Kurk sprendinius, kurie formuoja ir stiprina priklausymo vietai jausmą, esant poreikiui, numatyk erdvę ar vietą vietą viešajam menui, atspindėsiančiam vietos dvasią ir charakterį.
- Įtrauk ir konsultuokis su bendruomene bei suinteresuotomis pusėmis visose projekto stadijose. Plačiau apie tai – „[Visuomenės įtraukimo rekomendacijose](#)“.
- Rekomendacijos teritorijų planavimo analizei rengiant detaliuosius ir (ar) pastato(-ų) projektus „[Rekomendacijos teritorijų planavimo analizei](#)“.

1.2. FORMUOK PAGRĮSTĄ URBANISTINĘ STRUKTŪRĄ

Formuok nuosekliai ir su kontekstu derančią urbanistinę struktūrą, pagrįstą aiškia kvartalų sandara, rišliais ryšiais, žmogiško mastelio erdvėmis ir tarpusavyje derančia funkcijų struktūra.

1.2.1. Pagrįsk urbanistinius sprendinius aiškiais teritorijos raidos principais

- Apibrėžk projekto vaidmenį miesto struktūroje ir jo ryšį su aplinkinėmis urbanistinėmis struktūromis.
- Numatyk ilgalaikę teritorijos raidos kryptį.
- Planuok sprendinius taip, kad jie galėtų būti įgyvendinami etapais ir prisitaikyti prie kintančių socialinių, ekonominių ar funkcinių poreikių.

1.2.2. Kurk sprendinius atsižvelgdamas į urbanistinės struktūros tipą ir problematiką

- Vertink teritorijos urbanistinės struktūros tipą ir būdingą problematiką (žr. lentelę Nr. 1).
- Parink užstatymo, ryšių ir viešųjų erdvių sprendinius, atitinkančius esamą ar siekiamą struktūros logiką.
- Venk sprendinių, kurie didina urbanistinę fragmentaciją ar disonansą.

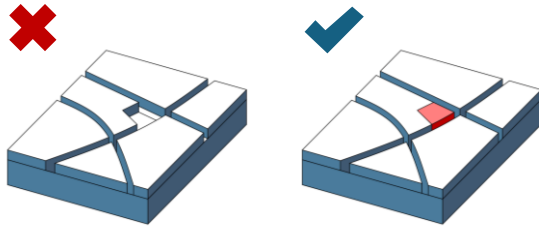
Lentelė Nr. 1. Urbanistinių sprendinių principai pagal urbanistinės struktūros tipą

Urbanistinės struktūros tipas	Pagrindinis tikslas	Esminiai taikytini principai
Susiformavusi struktūra	Išlaikyti ir sustiprinti esamą urbanistinę struktūrą	<ul style="list-style-type: none"> • Derink sprendinius prie esamos gatvių ir kvartalų struktūros, jos neardydamas. • Išlaikyk arba pritaikydamas interpretuok mastelio ritmą, proporcijas ir perėjimus tarp tūrių. • Gerbk konteksto morfotipą: pastatų orientaciją, užstatymo struktūrą ir sklypų sandarą. • Stiprink viešųjų erdvių sistemą, užtikrindamas ryšį su esamais takais, aikštėmis ir želdynų karkasu. • Ieškok galimybių didinti želdinių ir pralaidžių dangų kiekį, ypač, jei jų trūksta.
Neužbaigta struktūra	Užbaigti esamą urbanistinę struktūrą	<ul style="list-style-type: none"> • Pratęsk arba užpildyk esamą struktūrą tūriniais ir erdviniais sprendiniais. • Užbaik nutrūkusią urbanistinę ir erdvinę struktūrą, atkurdamas ar sustiprindamas būdingus užstatymo, erdvių ir ryšių principus. • Išlaikyk būdingą mastelio ritmą, kvartalų struktūrą ir gatvių tinklą. • Papildyk trūkstamomis funkcijomis (pvz., paslaugomis, socialine, želdynų infrastruktūra ir pan.). • Integruok viešąsias erdves ir ryšius, užtikrinančius struktūros vientisumą.
Išskydusi struktūra	Sutankinti ir struktūruoti urbanistinį audinį	<ul style="list-style-type: none"> • Formuok aiškią kvartalų struktūrą ir gatvių hierarchiją. • Integruok funkcinis traukos taškus ir formuok lokalius centrus. • Užtikrink kompaktišką, mišrų žemės naudojimą, mažinant funkcinę fragmentaciją. • Kurk viešųjų erdvių branduolius, integruojant želdynų sistemą.
Fragmentuota struktūra	Sujungti atskiras urbanistines dalis į vientisą audinį	<ul style="list-style-type: none"> • Kurk naujas pėsčiųjų, dviračių ir viešojo transporto jungtis. • Stiprink junglumą per viešąsias erdves, takus ir kiemų sistemą, žalink jas. • Formuok tūrių ir erdvių perėjimus tarp skirtingo mastelio tipologijų. • Šalink fizinius barjerus ir pėsčiųjų akligatvius.

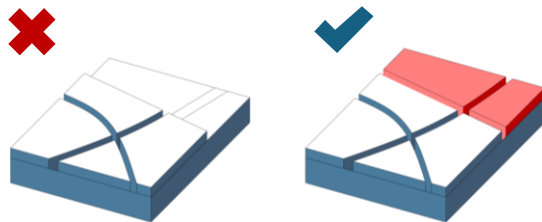
Urbanistinės struktūros tipas	Pagrindinis tikslas	Esminiai taikytini principai
Nesusiformavusi struktūra (nauja teritorija)	Sukurti aiškų urbanistinį karkasą	<ul style="list-style-type: none"> • Nustatyk naujos struktūros kryptį ir standartą. • Formuok aiškią kvartalų sistemą, prioritetą teik perimetriniam užstatymui. • Kurk viešųjų ir privačiųjų erdvių hierarchiją bei aktyvias kvartalų ribas. • Numatyk tinklinę judumo struktūrą (pėsčiųjų, dviračių, VT). • Kvartalų grupės lygmeniu formuok lokalų centrą su daugiafunkcine programa. • Integruok želdynus ir gamtos procesais grįstus sprendinius kaip kompleksinę urbanistinės struktūros dalį
Degradavusi / transformuotina struktūra	Pereiti prie gyvybingos, mišrios miesto struktūros	<ul style="list-style-type: none"> • Transformuok funkcinę struktūrą, įvesdamas mišrias funkcijas. • Perplanuok gatvių tinklą ir pralaidumą, formuok urbanistinį karkasą. • Atnaujink užstatymo tipologiją, įvesk žmogiško mastelio elementus. • Pernaudok esamus pastatus ir išsaugok charakteringas detales. • Numatyki etapišką regeneraciją. • Skirk dėmesio gamtinio karkaso stiprinimui, vietos ekologinės pusiausvyros gerinimui, žalių plotų didinimui
Gamtinė struktūra	Išsaugoti gamtinio karkaso vientisumą	<ul style="list-style-type: none"> • Derink sprendinius prie gamtinio karkaso jo neardydamas. • Taikyk minimalios intervencijos principą. • Formuok takų sistemą, užtikrinančią prieigą, bet nepažeidžiančią buveinių. • Viešąsias erdves planuok kaip gamtos tęsinį. • Integruok gamtos procesais grįstus sprendinius, siek biologinės įvairovės, sodink ir augink vietinių rušių augalus.

Urbanistinių sprendinių principai pagal urbanistinės struktūros tipą

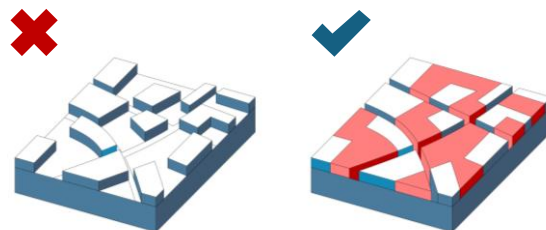
IŠLAIKYK ESAMĄ STRUKTŪRĄ

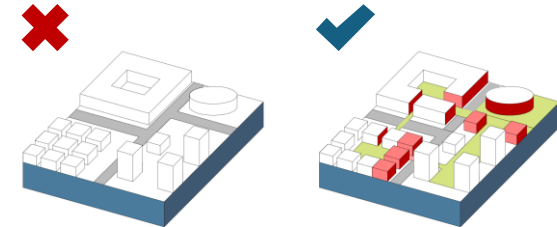
UŽBAIK ESAMĄ STRUKTŪRĄ

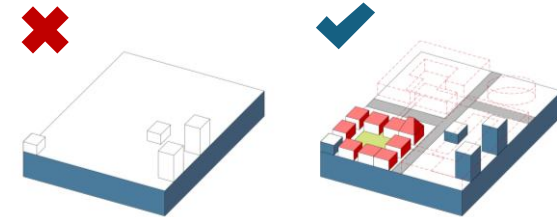
STRUKTŪRUOK IŠSKYDUSIĄ STRUKTŪRĄ

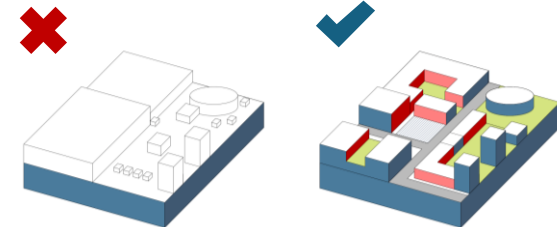
SUJUNK FRAGMENTUOTĄ STRUKTŪRĄ

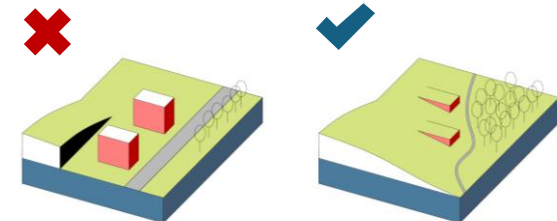
KODUOK NAUJĄ STRUKTŪRĄ

PERFORMUOK DEGRADAVUSIĄ STRUKTŪRĄ

INTEGRUOK Į GAMTINĘ STRUKTŪRĄ

1.2.3. Derink sklypų dydžius, užstatymo tipologijas ir viešųjų erdvių tipus kvartalo lygmeniu

- Planuok sprendinius kvartalo, o ne atskiro sklypo lygmeniu, numatydamas skirtingo dydžio sklypus, įvairias užstatymo tipologijas ir viešųjų bei pusiau viešųjų erdvių tipus.
- Derink šią įvairovę taip, kad būtų išvengta užstatymo monotoniškumo, o skirtingi sprendiniai tarpusavyje derėtų ir natūraliai sietųsi su aplinkiniu urbanistiniu kontekstu ir išlaikytų mastelio, funkcijų bei erdvinės struktūros dermę.

1.2.4. Atkurk, išlaikyk ir stiprink teritorijos ryšių sistemą

- Formuok nuoseklią teritorijos ryšių sistemą – judumo, gamtinių, vizualinių ir želdynų struktūrų – užtikrindamas kvartalų integraciją į aplinkinį miesto audinį.
- Planuok kvartalus kaip miesto struktūros dalį, o ne izoliuotas salas, užtikrindamas patogius ir tiesioginius ryšius su kasdienėmis paslaugomis, viešosiomis erdvėmis ir pagrindiniais judėjimo maršrutais.

1.2.5. Formuok žmogiško mastelio kvartalus

- Formuok kvartalus, kurių dydis ir proporcijos kuria saugią, jaukią ir vaikščiojimą skatinančią aplinką.
- Planuodamas pavienį sklypą, atsižvelk į gretimybes ir prisidėk prie nuoseklios urbanistinės struktūros ir kvartalų formavimo.
- Planuodamas užstatymo intensyvumą ir aukštumą, siek subalansuoto tankumo, palaikančio funkcijų įvairovę ir kasdienį teritorijos gyvybingumą.
- Derink kvartalo mastelį ir užstatymo parametrus taip, kad būtų užtikrintas mikroklimato komfortas, pakankamas apšvietimas, praeinamumas ir aiškus santykis tarp užstatymo, vidinių bei viešųjų erdvių (žr. lentelę Nr.2).

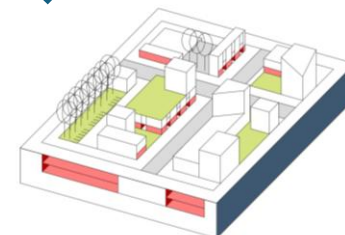
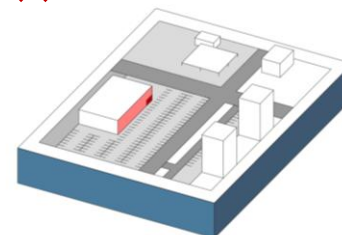
1.2.6. Stiprink kvartalo ryšį su gatve ir viešąja erdve

- Stiprink kvartalo ryšį su gatve ir viešąja erdve, orientuodamas užstatymą, fasadus ir įėjimus į viešąją erdvę bei formuodamas aktyvią, kasdieniam naudojimui patrauklią gatvės aplinką.
- Venk aklių atkarpų, uždarytų perimetrų ir neaktyvių sprendinių, kurie atsuka pastatus „nugara“ į gatvę ar viešąją erdvę ir silpnina gatvės gyvybingumą.

1.2.7. Formuok gatvių sankryžų erdves kaip miesto orientyrus

- Formuok gatvių sankryžų erdvinį charakterį, užtikrindamas urbanistinį vientisumą, aiškią užstatymo struktūrą, matomumą ir žmogaus orientaciją mieste.
- Neprojektuok sankryžose techninių zonų, automobilių įvažiavimų ar užtvarų; jei tai neišvengiama, architektūrinėmis priemonėmis jas integruok ir maskuok.
- Neformuok atvirų parkavimo aikštelių ar atitraukto užstatymo sankryžų kampuose; venk neaktyvių, aklinų fasadų.
- Užtikrink aktyvų gatvės gyvenimą sankryžų kampuose – projektuok įėjimus, vitrinas, langus ir viešas funkcijas, kurios kuria judėjimą ir matomumą gatvės lygyje.
- Sankryžose numatyk želdinius, atsparesnius taršai.

FORMUOK GATVIŲ SANKRYŽŲ ERDVES KAIP MIESTO ORIENTYRUS

Lentelė Nr. 2. Gyvybingų ir žmogiško mastelio kvartalų planavimo principai (Geroji Europos miestų praktika)

Parametras	Rekomendacija	Paskirtis / paaiškinimas
Kvartalo dydis	0,8–1,5 ha (intensyvus); 1,5–3 ha (ekstensyvus)	Užtikrina vaikštumą ir tinkamą vidinių erdvių pasiekiamumą.
Kvartalo proporcijos (ilgis ir gylis)	1:1,5 – 1:2	Padedą išlaikyti nuoseklų gatvių tinklą ir komfortišką mastelį, kuria prielaidas geroms mikroklimato sąlygoms.
Optimalaus gylio ribos	50–70 m	Užtikrina, kad vidinės erdvės būtų apšviečiamos, praeinamos ir jaukios.
Užstatymo aukštingumas	Miesto centrinėje dalyje planuok vyraujančius 4–6 aukštų pastatus, periferijoje – 2–4 aukštų struktūras.	Toks aukštingumas kuria žmogiško ir subalansuoto mastelio miestą.
Perimetro atkarpos ilgis	100–120 m	Užtikrina reguliarių jėgimų ritmą, praeinamumą ir aktyvias fasadų zonas.
Pėsčiųjų / dviračių jungčių žingsnis	Kas 80–150 m	Didina pralaidumą ir vaikštumą; užtikrina patogias jungtis tarp skirtingų miesto erdvių.
Kvartalo ilgis	>200 m → būtina bent viena vieša skersinė jungtis (gatvė ar takas)	Vengia „salos efekto“, užtikrina rišlumą ir integraciją į miesto ryšių tinklą.
Kvartalo plotis	>120 m → rekomenduojama vidinė viešojo ar žalioji erdvė	Didina kvartalo gyvybingumą, apšvietimą, oro kokybę ir kuria sąlygas geram mikroklimatui.
Sklypų orientacija	Į gatvę arba viešąją erdvę.	Vengia dvigubos orientacijos sklypų („nugarą į nugarą“), užtikrina viešojo ryšio ir praeinamumo kokybę.

1.3. SKIRK DĖMESĮ ARCHITEKTŪROS IŠRAIŠKAI IR DETALĖMS

Kurk architektūriškai vientisus, su kontekstu derančius ir kokybiškai detalizuotus pastatus, kurių tūris, fasadai, stogas ir medžiagiškumas stiprina miesto erdvinį charakterį ir vietos identitetą.

1.3.1. Kurk vientisą ir kokybiškai išpildytą architektūrinę idėją

- Kurk aiškią, vientisą architektūrinę idėją, išreiškiančią pastato charakterį, vaidmenį ir funkciją.
- Formuok kontekstualią tūrinę kompoziciją derindamas mastelį, proporcijas, ritmą, masės–tuštumos santykį, skaidydamas fasadus (žr. lentelę Nr. 3).
- Užtikrink, kad tūrio ir fasadų struktūra būtų pagrįsta vidaus funkcijomis ir erdvine logika.
- Kokybiškai detalizuok medžiagiškumą, faktūras, spalvas ir jėgimų sprendinius, stiprinančius architektūrinę idėją.

Lentelė Nr. 3. Rekomendacijos tūrių aukštingumui

Aspektas	Rekomendacija
Aukščio skirtumas tarp gretimų pastatų	~30 %
Aukštingumo perėjimai	venk staigių šuolių tarp skirtingo užstatymo
Naujos vertikalės aukštis	neviršyk esamų reikšmingų vertikalių >10 %
Vertikalių akcentų ir aukštybinių pastatų komponavimas	planuok kvartalų grupių mastu, formuok grupes („architektūrinių kalvų“ principas)
Panoramų apsauga	neformuok vertikalių, kurios blokuoja reikšmingas panoramas ar gamtinius vaizdus
Mikroklimatas	vertink vėjo, šešėlio ir insoliacijos poveikį; venk aukštingumo, bloginančio viešųjų erdvių mikroklimatą

1.3.2. Derink architektūrinę išraišką su vietos identitetu

- Stiprink vietos identitetą, kurdamas sprendinius, kurie, atsižvelgdami į aplinkos charakterį, formuoja vietos atpažįstamumą.
- Venk tiesioginio istorinės stilstikos kopijavimo.
- Integruok naują pastatą taip, kad jis papildytų, o ne užgožtų aplinkos struktūrą.
- Kontrastus taikyk tik argumentuotais atvejais.

1.3.3. Užtikrink fasadų medžiagiškumo kokybę, ilgaamžiškumą ir dermę su kontekstu

- Rinkis kokybiškas, ilgaamžes įvairių faktūrų fasadų medžiagas, kurios laikui bėgant nepraranda estetinės išvaizdos; prioritetą teik natūralioms ir (ar) perdirbtoms, vietinėms medžiagoms (pvz., medis, akmuo, keramika, betonas, metalas).
- Derink spalvinius sprendinius su vietos charakteriui būdinga spalvine palete, ypač paveldo teritorijose.
- Tankesnėse miesto zonose rinkis šviesesnes, matines medžiagas, kad išskaidytum šviesą ir pagerintum dienos apšvietimą gatvėje.
- Naudodamas stiklo ar poliruoto metalo sprendinius, įvertink galimus akinančius atspindžius ir jų poveikį kaimynams bei miesto erdvėms; taikyk paukščių saugos priemones didelio formato stiklo fasadams.
- Renovuojant daugiabučius, rinkis medžiagas ir spalvinius sprendinius, kurie užtikrina ilgalaikę kokybę ir urbanistinę dermę kvartalo mastu, vertinant sovietmečiu suformuotus daugiabučių serijų ansamblius kaip visuminius urbanistinius kompleksus, o ne pavienius pastatus. Detalesnės daugiabučių modernizacijos gairės pateikiamos „[Vilniaus daugiabučių modernizacijos gairėse](#)“ .

1.3.4. Formuok stogą kaip lygiavertę miesto kompozicijos dalį

- Derink stogo liniją, formą, medžiagiškumą, spalvą ir elementus su aplinkos kontekstu, masteliu, siluetu ir miesto panoramomis, ypač paveldo teritorijose.
- Derink stogo medžiagas su fasado medžiagomis; teik pirmenybę matinėms, neakinančioms dangoms. Metalines ar labai tamsias dangas naudok saikingai dėl atspindžių ir šilumos efekto (žr. lentelę Nr. 4).
- Formuok nuoseklius aukštingumo perėjimus ir naudok stogo formas, kurios praturtina siluetą, bet išlaiko bendrą miesto vaizdą.
- Numatyk galimybes naudoti stogą kaip terasą, sodą, bendruomeninę erdvę ar energijos gamybos vietą; želdink, jei tai dera su kontekstu ir siluetu.
- Slėpk ir integruok techninę inžinerinę įrangą.

Lentelė Nr. 4. Būdingos spalvos pagal skirtingus istorinius miesto rajonus

Teritorijos tipas	Būdinga stogo danga	Būdingas spalvų spektras
Senamiestis	Čerpės	terakotos, natūralaus molio, plytų raudonumo, šviesiai pilka skarda
Naujamiestis	Skarda	grafito, antracito, tamsiai ruda
Istoriniai priemiesčiai (Žvėrynas, Antakalnis, Rasos, Markučiai)	Skarda (įvairių tipų), lokaliai čerpės	grafito, antracito, tamsiai ruda, tamsiai pilka

2. Judumas ir gyvos gatvės

2.1. TEIK PIRMENYBĘ PĖSTIESIEMS, DVIRATININKAMS IR VIEŠAJAM TRANSPORTUI

Teik pirmenybę pėstiesiems, dviratininkams ir viešajam transportui – kurk saugias, patogias, rišlias ir patrauklias žmoniško mastelio jungtis, kurios tampa natūraliu kasdieniu pasirinkimu ir jungia pagrindines miesto funkcijas be automobilio.

2.1.1. Planuok aktyvų judumą¹ kaip pirmąjį pasirinkimą

- Kurk aišką, intuityvią ir nepertraukiamą pėsčiųjų ir dviratininkų judėjimo logiką – užtikrink matomumą, natūralius maršrutus, saugius kirtimus ir komfortišką, žmogui pritaiktą aplinką.
- Teik pirmenybę žmonėms ir viešosioms erdvėms – gatvę formuok taip, kad ji pirmiausia tarnautų žmonių judėjimui ir gyvenimui, o ne automobilių parkavimui ar pertekliniam važiuojamosios dalies pločiui.
- Aktyviojo judumo prioritetą įtvirtink jau detaliojo plano studijoje.

¹Aktyvusis judumas – (angl. active mobility) reiškia judėjimą, kuris reikalauja žmogaus fizinės jėgos, pavyzdžiui, ėjimas pėsčiomis ir važiavimas dviračiu, ir yra pagrindinė darnaus judumo dalis, skatinanti sveikesnį gyvenimo būdą, mažinanti taršą ir gerinanti psichikos sveikatą mieste.

2.1.2. Kurk žmogui palankią, saugią ir komfortišką aktyvaus judumo aplinką

Kurdamas pėsčiųjų, dviratininkų ir mikrojudumo priemonių judėjimo erdves, užtikrink:

- **žmogui palankų mikroklimatą** – šešėlį, želdinius, apsaugą nuo vėjo, kritulių ir triukšmo bei gerą oro kokybę;
- **aiškias, gerai matomas ir apšviestas erdves**, teikiančias saugumą ir sklandų orientavimąsi;
- **patogius ir prieinamus sprendinius** – realius poreikius atitinkančius pločius, lygius paviršius ir universalaus dizaino principų taikymą;
- **poilsio galimybes** – suoliukus ir ramias vietas, ypač gyvenamosiose, senstančiose kaimynystėse;
- **saugų savarankišką judėjimą vaikams** – nepertraukiamus šaligatvius, dažnas perėjas ir aiškias nuorodas pagrindinėse pėsčiųjų jungtyse;
- **žaliąsias ir mėlynąsias jungtis** kaip prioritetines aktyvaus judumo trasas, nes jos gerina mikroklimatą, saugumą ir kelionės patrauklumą.

2.1.3. Kurk rišlų pėsčiųjų takų ir ryšių tinklą bei vaikštomą miestą

Formuok **vientisą pėsčiųjų takų tinklą**, sudarantį realias sąlygas kasdieniam judėjimui pėsčiomis miesto ir kvartalų mastu. Užtikrink:

- **tinklo rišlumą ir judėjimo tęstinumą** – numatyk pėsčiųjų takus taip, kad judėjimas pėsčiomis nenutrūktų ir nevestų į aklavietes, būtų aiškiai suvokiamas; įrenk pėsčiųjų kirtimus per įvažiavimus, parkavimo zonas ir kitas judėjimą trikdančias vietas – užtikrink lygų paviršių arba numatyk nuožulnas;
- **vaikštomą vystomose ir pertvarkomose teritorijose** – pėsčiųjų takų ir ryšių tinklas turi sudaryti realias sąlygas kasdieniams maršrutams pėsčiomis tarp būsto, paslaugų, ugdymo įstaigų, viešųjų erdvių ir viešojo transporto, ypač ten, kur vyrauja vidutinio ir didelio intensyvumo užstatymas;
- **patogų judėjimą skirtingoms naudotojų grupėms** – planuok pėsčiųjų perėjas, jungtis ir poilsio vietas ne tik pagal minimalius reikalavimus, bet atsižvelgdamas į realius naudotojų srautus, jų pažeidžiamumą ir vietos pobūdį, ypač teritorijose, kur koncentruojasi vaikai, senjorai ir riboto judumo žmonės (žr. rekomendacijų lentelę pėsčiųjų takų įrengimui Nr. 5);
- **patogias jungtis su viešuoju transportu** – formuok trumpus, tiesioginius ir saugius pėsčiųjų ryšius (matuok atstumą ne teoriniu spinduliu, o realią ėjimo trukmę) iki viešojo transporto stotelių, kad kelionė pėsčiomis natūraliai derėtų su viešuoju transportu ir stiprintų kasdienį vaikštomumą.

Lentelė Nr. 5. Rekomendacijos pėsčiųjų takų įrengimui

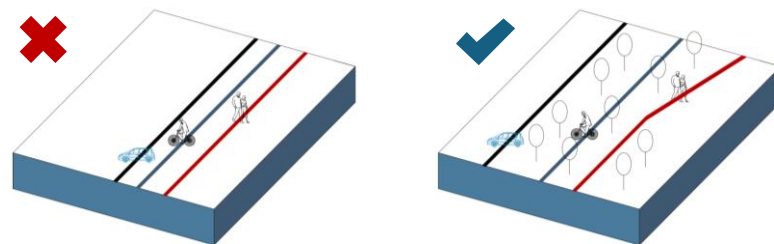
Aspektas	Rekomendacija	Taikymo kontekstas
Pėsčiųjų prioriteto išryškėjimas	Ten, kur pėstieji turi prioritetą, perėjose galima naudoti pakeltas aikštes ir (ar) platesnes perėjų juostas, siekiant mažinti transporto greitį ir pabrėžti pėsčiųjų statusą.	Pėsčiųjų prioritetinės gatvės, gyvenamosios zonos, mokyklų, viešųjų paslaugų ir viešojo transporto stotelių prieigos
Tinklo tankis	Rekomenduojama siekti, kad tankiai apgyvendintose teritorijose pėsčiųjų tinklo tankis būtų ne mažesnis kaip 60 m/ha, o atstumai tarp viešųjų erdvių ir pastatų įėjimų – 60–80 m.	Nauja intensyvi plėtra, tankios konversinės teritorijos
Riškumas ir orientavimas	Efektyvinti ženklavimo ir nuorodų sistemas, integruojant jas į viešąją erdvę taip, kad būtų vengiama perteklinių stulpelių, stovų ir kitų fizinių elementų, didinančių vizualinę taršą ir sudarančių kliūtis pėsčiųjų judėjimui.	Miesto centrai, viešosios erdvės, kompleksinės teritorijos
Lėto judėjimo galimybių alternatyva	Numatyti lėto ėjimo maršrutus senėjančiai visuomenei ir riboto judumo asmenims – su ramia aplinka ir suoliukais kas 50–70 m.	Senesni gyvenamieji rajonai, kasdienių paslaugų prieigos
Detalesnės rekomendacijos	„Vilniaus miesto gatvių taktinių vaikščiojamojo paviršiaus indikatorių projektavimo rekomendacijos“	Žmonių su regos negalia orientavimas, universalaus dizaino nuostatų taikymas.

2.1.4. Dviračių ir mikrojudumo maršrutus derink prie aktualių miesto judėjimo krypčių

Dviračių ir kitų mikrojudumo priemonių maršrutus planuok pagal aktualias žmonių judėjimo trajektorijas, net jei jos nesutampa su gatvių tinklu. Taip kuriamas tiesesnis, patogesnis ir patrauklesnis kasdienio judėjimo tinklas. Projektuodamas:

- **užtikrink tinklo vientisumą ir tęstinumą** – jei teritorijoje yra jungčių, numatytų bendrajame plane ir (ar) darnaus judumo plane, įgyvendink jas taip, kad nenutrūktų ryšiai miesto mastu;
- **junk kasdienius kelionės taškus** – gyvenamąsias teritorijas, paslaugas, ugdymo, darbo ir kultūros vietas, viešąsias erdves ir viešojo transporto mazgus;
- **formuok saugius dviračių takų susikirtimus** su pėsčiųjų takais, įvažiavimais ir gatvėmis – užtikrink gerą matomumą, intuityvius sprendinius ir saugų judėjimą;
- **gerink judėjimo komfortą** – numatyk lygias ir vientisas dangas, želdinius, apšvietimą; kurk šešėlių ir sprendinius, gerinančius mikroklimatą ir mažinančius aplinkos taršos poveikį (žr. rekomendacijų lentelę Nr. 6).

AKTYVAUS JUDUMO MARŠRUTUS DERINK PRIE NAUDOTOJAMS AKTUALIŲ JUDĖJIMO KRYPTIŲ

Lentelė Nr. 6. Dviračių takų komforto gerinimo rekomendacijos

Aspektas	Rekomenduojama priemonė
Poilsio ir komforto infrastruktūra	Poilsio vietas numatyk atsižvelgdamas į tako pobūdį ir kontekstą. Rekreaciniuose ar ilgesniuose maršrutuose rekomenduojamas intervalas – apie 500–800 m (pvz., su suolais, pavėsiu, esant poreikiui – geriamojo vandens taškais).
Dviračių remonto galimybės	Remonto stoteles numatyk strateginėse vietose (pvz., prie mobilumo mazgų, intensyvių trasų ar rekreacinių maršrutų), užtikrinant oro siurblių ir pagrindinius įrankius.
Geriamojo vandens prieiga	Vandens stoteles integruok parkuose, mobilumo mazguose ir ilgesniuose dviračių maršrutuose.
Želdiniai ir pavėsis	Formuok medžių alėjas ir želdinių buferius, ypač tarp tako ir važiuojamosios dalies, siekdamas saugumo, geresnio mikroklimato ir komforto.
Apšvietimas	Taikyk kryptinį, tolygų apšvietimą, užtikrinantį gerą matomumą ir saugą. Akcentinį apšvietimą numatyk sankirtose ir mobilumo mazguose.
Kryptinės nuorodos	Naudok aiškius, vieningus miestui būdingus kryptinius ženklus ir žemėlapius.
Dangos ir atpažįstamumas	Siek, kad dviračių infrastruktūra būtų aiškiai atpažįstama.
Dviračių parkavimo kokybė	Užtikrink saugias, gerai matomas, apšviestas ir patogias dviračių parkavimo vietas prie pagrindinių miesto objektų. Gyvenamųjų pastatų projektuose numatyk ilgalaikio saugojimo sprendinius.
El. dviračių infrastruktūra	Numatyki įkrovimo galimybes prie parkavimo vietų ir mobilumo mazgų.
Vaizdingos trasos	Kur tai funkciniai ir judumo požiūriu tikslinga, maršrutus nukreipk per vizualiai patrauklias vietas (pakrantes, parkus, želdynus).
Sniego ir priežiūros standartai	Numatyk technines galimybes svarbiausias trasas valyti mechanizuotu būdu.
Dviračių takų projektavimas	Detalesni projektavimo reikalavimai ir vertinimo kriterijai pateikiami „Susisiekimo dviračiais projektų Vilniaus miesto savivaldybėje rengimo ir įgyvendinimo rekomendacijose“.

2.1.5. Formuok patrauklias ir lengvai pasiekiamas viešojo transporto stoteles

Formuok viešojo transporto stoteles kaip aiškius, lengvai atpažįstamus ir kasdieniam naudojimui patogius miesto struktūros elementus. Projektuodamas ir planuodamas VT infrastruktūrą, siek:

- **aiškios stotelių vietos** miesto erdvinėje struktūroje – parink stotelių vietas taip, kad jos būtų lengvai randamos, gerai matomos ir logiškai įkomponuotos viešosiose erdvėse ar gatvės erdvės profilyje;
- **patogios ir saugios prieigos** – sudaryk sąlygas stoteles pasiekti paprastai ir tiesiogiai pėsčiomis bei dviračiu, be kliūčių (konkretūs rekomenduojami atstumai iki VT stotelių pagal užstatymo intensyvumą ir miesto dalį detalizuoti [Darnaus judumo plane](#));
- **kokybiškos laukimo stotelės** – kurk stoteles taip, kad būtų patogų laukti, orientuotis ir jaustis saugiai, atsižvelgiant į skirtingų naudotojų poreikius bei nepalankias oro sąlygas;
- **integracijos su aplinkinėmis viešosiomis erdvėmis ir judumo paslaugomis**, ypač persėdimo mazguose – stiprink stotelių ir jų prieigų ryšį su viešosiomis erdvėmis, konsoliduok judumo paslaugas (viešąjį transportą, dviračių parkavimą, dalijimosi sistemas) pagrindiniuose mazguose, gerindamas orientavimąsi ir bendrą VT naudojimo patirtį;
- **sprendinių lankstumo** susiklosčiusiose situacijose – esant ribotam gatvės erdvės profiliui ar sudėtingai urbanistinei struktūrai, ieškok galimybių trūkstamus sprendinius integruoti gretimuose sklypuose, išlaikydamas gatvės charakterį ir funkciją;
- **VT įgyvendinamumo naujose teritorijose**, kur dar nėra viešo transporto ryšių (pvz., įvertink galimybę įrengti galinį punktą, gatvių plotčius, esamas jungtis su teritorija ir pan.).

2.1.6. Pritaikyk judėjimo aplinką riboto judumo žmonėms

Užtikrink, kad judėjimo, parkavimo ir viešųjų erdvių sprendiniai būtų prieinami visiems naudotojams, taikant universalaus dizaino principus visose plėtros stadijose (žr. lentelę Nr.7).

Lentelė Nr. 7. Prieinamumo užtikrinimo rekomendacijos riboto judumo žmonėms

Aspektas	Kokybinė rekomendacija
Universalus dizainas	Projektuojant teritoriją ir pastatus, užtikrinti sprendinius, kurie būtų prieinami, patogūs ir suprantami skirtingų gebėjimų naudotojams.
Žmonių su negalia parkavimasis	Numatyti parkavimo vietas arti kelionės tikslų, saugiai sujungtas su šaligatviais; integruoti EV įkrovimą ir įtraukius dviračių saugojimo sprendinius.
Gatvės ir viešosios erdvės elementai	Išdėstyti mažosios architektūros elementus, gatvės elementus, lauko kavinių terasas ir pan. taip, kad nekludytų judėjimui.
Statybos laikotarpis	Numatyti, kaip bus užtikrinamas žmonių su negalia judėjimas statybos metu.
Išleidimo / privažiavimo zonos	Pagrindinėse traukos vietose numatyti išleidimo ar kviečiamo transporto zonas arti įėjimų.
Ryšiai su aplinka	Pašalinti kliūtis ir (ar) kurti alternatyvius maršrutus be kliūčių tarp sklypo ir aplinkinių viešųjų erdvių bei pėsčiųjų maršrutų tinklo.

2.1.7. Užtikrink patogų ir saugų dviračių bei mikrojudumo priemonių parkavimą

Numatyk dviračių ir mikrojudumo priemonių parkavimą kaip kelionės dalį – patogiai pasiekiamą, saugų ir aiškiai integruotą į viešąją erdvę (žr. lentelę Nr.8). Projektuodamas siek:

- **patogios vietos** – įrenk parkavimą ten, kur jis natūraliai reikalingas – prie pagrindinių įėjimų, traukos vietų ir mobilumo mazgų; atskirk trumpalaikį lankytojų ir ilgalaikį naudotojų parkavimą.
- **saugaus laikymo** – naudok sprendinius, kurie leidžia saugiai pritvirtinti priemonę ir mažina vagysčių riziką; ilgalaikiam saugojimui numatyk dengtas ir saugias vietas.
- **darnios integracijos** – parink vietas taip, kad parkavimas netaptų kliūtimi pėstiesiems, nekonfliktuotų su aptarnavimo/automobilių zonomis ir nekurtų vizualinės perkrovos.
- **Pritaikymo visiems** – numatyk vietas skirtingų tipų priemonėms (įsk. nestandartines) ir, kur aktualu, elektrinių priemonių įkrovimo galimybes.

Lentelė Nr. 8. Dviračių ir mikrojudumo priemonių parkavimo rekomendacijos

Aspektas	Rekomendacija
Lankytojų parkavimo vieta	Įrenk lankytojų parkavimo vietas prie įėjimų, pageidautina iki ~10 m nuo pagrindinių įėjimų; vieta turi būti lengvai randama ir matoma.
Ilgalaikis parkavimas	Numatyti dengtą ir saugų parkavimą gyventojams ir darbuotojams; geriausia – 1 aukšte, su patogią prieigą iš lauko ir vidaus.
Prieiga be kliūčių	Užtikrink lygų priėjimą arba nuožulnius paviršius; jei būtina naudoti liftą – numatyk pakankamą kabinos dydį ir durų angą, kad įvažiuotų dviratis.
Stovų tipas	Naudok stovus, kurie leidžia prirakinti rėmą ir ratą (pvz., M profilio stovus); nenaudok vieno rato laikiklių (rizika vagystėms ir ratų deformacijai).
Stovų išdėstymas	Užtikrink patogų naudojimą ir manevravimą: orientaciniai atstumai – ≥1 m tarp stovų; vienai vietai planuok ~2 m ilgio juostą; stovus atitrauk nuo sienų tiek, kad būtų patogų prirakinti.
Konfliktų vengimas	Neplanuok parkavimo šalia automobilių parkavimo ir aptarnavimo ar krovos zonų; venk vietų, kur tikėtinas smūgių ar užstatymo konfliktas.
Matomumas ir saugumas	Parkavimo vietas formuok matomose vietose; ilgalaikėms saugykloms pagal poreikį numatyk stebėjimą ir kontrolę (pvz., kameras, prižiūrėtojų matomumą).
Apšvietimas	Užtikrink, kad parkavimo vietos būtų gerai apšviestos (ypač prie įėjimų ir mazguose).
Nestandartinės priemonės	Numatyk vietas kroviniams, automobiliams su priekabomis, adaptyviems dviračiams, vežimėliams ir pan.; planuok didesnę manevravimo plotą ten, kur tikėtina tokia paklausa.
E-dviračiai / įkrovimas	Kur numatomas ilgalaikis saugojimas – planuok įkrovimo galimybes (ypač gyvenamuosiuose ir didelės apimties projektuose).
Dviračių naudojimą skatinanti infrastruktūra	Darbo vietose ir didesniuose objektuose numatyk spinteles, dušus, persirengimo ir džiovinimo zonas; dviračių aptarnavimo stoteles; pageidautina integruoti arti saugyklų.
Kiekybinės nuostatos (kai taikoma)	Remkis Vilniaus darnaus judumo plano rekomendacijomis – didink dviračių stovėjimo vietų skaičių (pvz., orientaciniai santykiai pagal butus ar kambarius ir darbuotojų skaičių).

2.2. KURK AIŠKIĄ IR RIŠLIĄ GATVIŲ TINKLO STRUKTŪRĄ

Formuok gatves kaip miesto erdvinės struktūros karkasą, kuris užtikrina judėjimo rišlumą, aiškią orientaciją, vietos charakterį ir darnų santykį su aplinkiniu užstatymu bei viešųjų erdvių sistema.

2.2.1. Formuok aiškią gatvių hierarchiją

- Struktūruok gatvių tinklą taip, kad būtų aiškiai atskirtas miesto, rajono ir vietinis judėjimas.
- Gatvių tarpusavio ryšiai turi stiprinti tinklo rišlumą ir nukreipti srautus pagal gatvių kategoriją, vengiant perteklinio tranzito gyvenamosiose ir kitose jautriose teritorijose.

2.2.2. Parink gatvės profilį pagal jos vaidmenį

- Formuok gatvės profilį kaip visumos sprendinį, apimančią pakankamą plotį, aiškų funkcinių zonų zonavimą ir jų tarpusavio santykį.
- Pagal gatvės vaidmenį sudaryk sąlygas viešajam transportui (prioritetą teikdamas atskirą A juostų formavimui), pėsčiųjų ir dviračių judėjimui, želdinių ir gamta grįstų sprendimų integracijai.
- Kurk gatvės erdvinį charakterį, formuodamas užstatymo liniją, pastatų mastelį ir pirmųjų aukštų santykį su gatve (žr. lentelę Nr. 9).
- Gatvės profilio sprendinius parink atsižvelgdamas į vietos pobūdį, aplinkinį užstatymą, naudojimo intensyvumą ir siekiamą erdvinį poveikį.

Lentelė Nr. 9. Gatvių tipai pagal jų vaidmenį miesto struktūroje

Gatvės tipas, STR kategorija ir profilio plotis	Tipinė padėtis mieste	Gatvės vaidmuo ir charakteris	Dizaino ir funkcinės rekomendacijos
Magistralinė gatvė (arterija) Gatvės kategorija – A Rekomenduojamas gatvės erdvės profilio plotis ~80–100 m	Miesto periferija, apylankos, pramoninės teritorijos	Didelio mastelio transporto infrastruktūra, orientuota į tranzitą ir nenutrūkstamą judėjimą	Venk pėsčiųjų trasų palei A kategorijos gatves; pėsčiųjų ir dviračių judėjimą organizuok tik atskirtais takais, vengdamas kirtimų viename lygyje; triukšmo ir taršos poveikį mažink želdiniais, želdintais pylimais, reljefo formavimu ar akustiniais ekranais, projektuojamais kaip vientiso, estetiškai integruoto dizaino elementai, užtikrinantys saugumą ir vandalizmo prevenciją.
Pagrindinė miesto gatvė Gatvės kategorija – B (kai kuriais atvejais C) Rekomenduojamas gatvės erdvės profilio plotis ~35–50 m	Urbanizuotos teritorijos, jungtys tarp rajonų	Pagrindinė miesto judumo ašis, skirta dideliems transporto srautams, formuojanti miesto struktūrą ir nevirstanti komercine gatve	Judėjimo rūšys atskiriamos pagal funkciją; perėjos formuojamos sankryžose ir judumo mazguose, vengiant jų tankinimo atkarpose; tarša mažinama medžių eilėmis, atitrauktu užstatymu ir pastatų orientacija, prireikus taikant estetiškai integruotus akustinius sprendinius; aktyvūs pirmieji aukštai galimi, tačiau vengiamas ištisinis komercinis frontas ir gatvės dubliavimo.
Centrinė gatvė (komercinė / paslaugų ašis) Gatvės kategorija – C Rekomenduojamas gatvės erdvės profilio plotis ~26–32 m	Miesto ir rajonų centrai, lokalūs centrai	Gyvybinga miesto ar rajono kasdienio gyvenimo ašis, orientuota į pėsčiųjų judėjimą, paslaugas ir socialinę sąveiką	Formuok aktyvią fasadų zoną („šeimininko metras“), numatyk 3–4 m lauko veikloms; projektuok dažnas perėjas ir tiesioginius įėjimus į pirmuosius aukštus; aptarnavimo bei pavežėjų transportą nukreipk į šonines ar vidines gatves.

Lentelė Nr. 9. Gatvių tipai pagal jų vaidmenį miesto struktūroje (tęsinys)

Gatvės tipas, STR kategorija ir profilio plotis	Tipinė padėtis mieste	Gatvės vaidmuo ir charakteris	Dizaino ir funkcinės rekomendacijos
Bulvaras Gatvės kategorija – C / D Rekomenduojamas gatvės erdvės profilio plotis: ~40–50 m	Reprezentacinės miesto ašys, centrinės teritorijos	Struktūrinė miesto viešojoje erdvėje su aiškia centrine ašimi, jungianti miesto dalis ir viešąsias erdves	Formuok centrinę struktūrinę juostą (želdinius, promenadą ar VT); perėjos kas ~80–120 m; kokybiškos dangos, apšvietimas ir miesto baldai; parkavimas gatvėje ribojamas; skatinamas gatvės gyvybingumas – aktyvūs pirmieji aukštai, paslaugos, viešosios veiklos.
Alėja Gatvės kategorija – C / D Rekomenduojamas gatvės erdvės profilio plotis ~28–36 m	Parkų jungtys, žali rajonai, pereinamos zonos	Kraštovaizdžio ir rekreacinė jungtis, kurioje želdiniai yra pagrindinis formuojantis elementas; skirta lėtam judėjimui ir buvimui	Struktūrą formuoja medžių eilės ar želdinių juosta; tranzitinis eismas ribojamas; paslaugos numatomos epizodiškai; pėsčiųjų ir dviračių judėjimas užtikrinamas komfortiškai, vengiant kietųjų dangų dominavimo.
Rajono pagrindinė gatvė Gatvės kategorija – C Rekomenduojamas gatvės erdvės profilio plotis ~24–30 m	Gyvenamųjų rajonų ašys	Vietinio judumo ir paslaugų „stuburas“, jungiantis kvartalus ir kasdienes funkcijas	Pirmuosiuose aukštuose – vietinės paslaugos; trumpalaikis parkavimas prie paslaugų; perėjos prie mokyklų, stotelių ir viešųjų įstaigų.
Vietinė gyvenamoji gatvė Gatvės kategorija – D Rekomenduojamas gatvės erdvės profilio plotis ~16–22 m	Gyvenamųjų kvartalų vidus	Ramaus eismo kaimynystės gatvė, orientuota į gyvenimo kokybę ir saugumą	Eismas ramina geometrijos ir parkavimo sprendiniais, užtikrinant tankų jungčių tinklą; prioritetas – pėsčiųjų judėjimui ir pažeidžiamų grupių saugumui; želdiniai – mikroklimato ir tapatybės dalis.

Lentelė Nr. 9. Gatvių tipai pagal jų vaidmenį miesto struktūroje (tęsinys)

Gatvės tipas, STR kategorija ir profilio plotis	Tipinė padėtis mieste	Gatvės vaidmuo ir charakteris	Dizaino ir funkcinės rekomendacijos
Kvartalo vidinis privažiavimas / servitutas Gatvės kategorija –D _s Rekomenduojamas gatvės erdvės profilio plotis ~10–14 m	Kiemai, vidinės kvartalų struktūros	Vidinė kvartalo gatvė, skirta lėtam judėjimui ir pastatų aptarnavimui, turinti tiesioginį ryšį su kiemais	Važiuojamoji dalis projektuojama be perteklinio pločio; dangos ir detalės parenkamos taip, kad aiškiai pabrėžtų pėsčiųjų prioritetą; sprendiniai fiziškai ir funkciškai užkerta kelią tranzitiniam eismui.
Dviračių gatvė Gatvės kategorija – D Rekomenduojamas gatvės erdvės profilio plotis: ~10–14 m	Alternatyvūs judumo koridoriai	Gatvė, kurioje dviračių judėjimas yra pagrindinė funkcija	Dviračių prioritetas išreiškiamas erdvinėmis priemonėmis ir ženkliniu; leidžiamas tik aptarnaujančių eutomobilų eismas; užtikrinamos sklandžios jungtys su pagrindiniu dviračių tinklu, integruojant želdinius, šešėlį ir neakinantį apšvietimą.
Aptarnavimo koridorius Gatvės kategorija – D Rekomenduojamas gatvės erdvės profilio plotis ~8–12 m	Ūkinės zonos, užnugariai	Gatvės erdvė, skirta logistikos ir aptarnavimo funkcijoms, neturinti viešosios veiklos vaidmens, bet integruota į miesto audinį	Projektuojamas kaip tvarkinga, saugi ir vizualiai integruota miesto erdvė, naudojant kokybiškas dangas, apšvietimą ir želdinius, vengiant vizualinės taršos ir nesaugios aplinkos.

2.3. INTEGRUOK AUTOMOBILIŲ INFRASTRUKTŪRĄ TAIP, KAD JI NEDOMINUOTŲ MIESTO ERDVĖJE

Formuok automobilių infrastruktūrą taip, kad ji atliktų būtiną funkcinį vaidmenį, tačiau netaptų dominuojančiu miesto erdvės elementu. Prioritetą teik žmogui ir viešosios erdvės kokybei. Automobilių eismas, parkavimas ir aptarnavimas turi būti integruoti į bendrą miesto struktūrą taip, kad palaikytų gatvės gyvybingumą, neardytų jos charakterio ir nekurtų perteklinės infrastruktūros.

2.3.1. Integruok automobilių parkavimą taip, kad jis nedominuotų miesto erdvėje

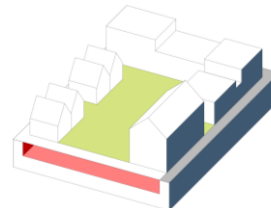
- Planuok parkavimą taip, kad jis neužgožtų viešosios erdvės, nekurtų vizualinės ar funkcinės taršos ir neprieštarautų gatvės bei vietos charakteriui.
- Formuok parkavimo sprendinius taip, kad jie stiprintų miesto erdvės kokybę, gerintų mikroklimatą ir užtikrintų efektyvų žemės naudojimą, o ne taptų dominuojančiu urbanistiniu elementu.
- Visais atvejais siek:
 - mažinti parkavimo vizualinį poveikį;
 - užtikrinti šilumos salų prevenciją: skaidyk želdiniais, kurk pavėsį;
 - kurti estetišką žalią buferį nuo gretimų sklypų;
 - išlaikyti aktyvią, saugią ir patrauklią viešąją erdvę bei užtikrinti saugų ir patogų pėsčiųjų judėjimą;
 - sudaryti sąlygas ateities transformacijoms (pernaudojimui).
- Integruok parkavimo sprendinius į aplinką taip, kad jie netaptų dominuojančiu viešosios erdvės elementu. Pagrįsk pasirinkto parkavimo sprendinio tinkamumą, ypač tais atvejais, kai nėra galimybės taikyti labiau integruotų ir mažesnę poveikį aplinkai darančių parkavimo formų (žr. lentelę Nr. 10).
- Parkavimo sprendiniuose prioritetą teik vandeniui laidžioms dangoms, siek sumažinti kietų dangų sukeltą šilumos salų efektą.

Lentelė Nr. 10. Rekomenduojami parkavimo sprendiniai (taikomi prioritetine seka)

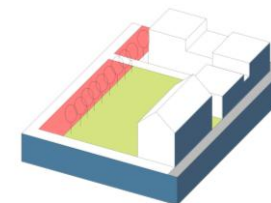
Nr.	Parkavimo tipas	Rekomendacija
1	Požeminis parkavimas	Taikyk kaip prioritetinį sprendinį tankiai urbanizuotose, mišrios paskirties ir centrinėse teritorijose, siekdamas išsaugoti viešųjų erdvių vientisumą ir aktyvius pirmuosius aukštus.
2	Daugiaaukštis parkavimas (integruotas arba atskiras)	Taikyk intensyviai urbanizuotose teritorijose, kai požeminis sprendinys techniškai ar ekonomiškai neįmanomas. Integruok į urbanistinę struktūrą: aktyvūs pirmi aukštai, architektūrinė raiška, želdiniai, perforuoti fasadai. Numatyki galimą konversiją ateityje. Naudok kaip galimą konsoliduoto parkavimo sprendimo būdą, kuris gali tarnauti ir aplinkiniams sklypams.
3	Parkavimas pastato užnugaryje	Rinkis, kai reikia išlaikyti aktyvų gatvės frontą. Užtikrink patogius, saugius ryšius su pastatu ir viešąja erdve.
4	Šoninis parkavimas sklype	Derink su želdinimu, lietaus vandens valdymu ir poilsio zonomis. Neturi dominuoti sklypo struktūroje ar tapti pagrindiniu erdvės elementu.
5	Priekinis parkavimas	Leidžiamas tik mažo intensyvumo teritorijose arba kai tai pagrįsta funkciniu poreikiu. Neturi dominuoti gatvės erdvėje ar ardyti užstatymo struktūros.
6	Parkavimas gatvėje	Naudok tik kaip papildomą, trumpalaikį sprendinį. Integruok su želdiniais, lietaus vandens surinkimu ir pėsčiųjų judėjimu.
7	Parkavimas pirmame aukšte	Iš esmės vengtinas. Leidžiamas tik taikant kompensacines aktyvaus fasado priemones (komercija, paslaugos, viešos funkcijos). Ribojimas netaikomas individualiems namams ir kotedžams.

Rekomenduojami parkavimo sprendiniai (taikomi prioritetine seka)

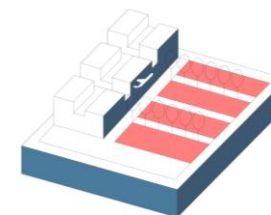
POŽEMINIS PARKAVIMAS

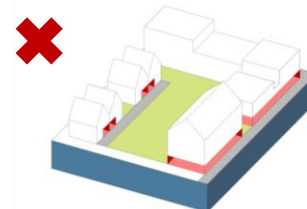
PARKAVIMAS UŽNUGARYJE

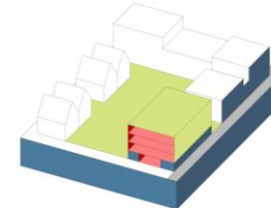
PARKAVIMAS PRIEKYJE

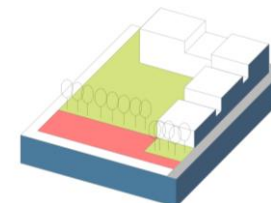
PARKAVIMAS PIRMAME AUKŠTE

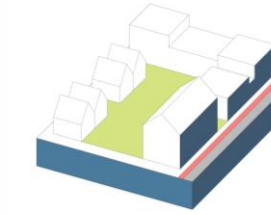
DAUGIAAUKŠTIS PARKAVIMAS

PARKAVIMAS ŠONE

PARKAVIMAS GATVĖJE

2.3.2. Mažink dubliuojančių gatvių ir pravažiavimų poveikį miesto erdvei

- Venk dubliuojančių gatvių ir pravažiavimų palei pagrindinius gatvių frontus, ypač miesto ir rajonų centruose, kur siekiama formuoti vientisą ir aktyvią gatvės erdvę, aiškią užstatymo liniją bei tiesioginį pastatų ryšį su viešąja erdve.
- Prioritetą teik užnugarinėms vidaus tinklo gatvėms, pastatų aptarnavimą formuodamas kvartalo viduje, o ne pagrindinės gatvės pusėje.
- Kai dubliuojančių gatvių ar pravažiavimų išvengti neįmanoma, formuok juos kaip vienkryptes, mažo intensyvumo gatves, kurios neskatina tranzitinio eismo.
- Neleisk dubliuojančioms gatvėms bloginti gyvenamosios aplinkos ar pravažiavimams atskirti pėsčiųjų ir dviračių takus nuo pastatų fasadų – pėsčiųjų judėjimas turi išlikti arčiausiai aktyvaus fronto.
- Venk statmeno parkavimo dubliuojančiose gatvėse ir pravažiavimuose; pirmenybę teik išilginiam parkavimui, integruotam su želdiniais ir eismo raminto priemonėmis.
- Ribok įvažiavimų į sklypus skaičių; kai yra galimybė, su gretimais sklypais formuok bendrus (konsoliduotus) įvažiavimus, siekdamas išlaikyti viešosios erdvės ir pėsčiųjų bei dviračių takų vientisumą.

2.3.3. Projektuok pastatų aptarnavimą taip, kad jis neblogintų viešosios erdvės kokybės

- Projektuok pastatų aptarnavimo sprendinius taip, kad jie nedominuotų viešojoje erdvėje, nekurtų vizualinės taršos ir netrikdytų pėsčiųjų, dviračių bei kitų viešosios erdvės naudotojų judėjimo.
- Aptarnavimo zonas (įvažiavimus, pakrovimo, iškrovimo vietas, atliekų surinkimo vietas, technines patalpas) numatyk pastatų užnugaryje arba vidinėse sklypo dalyse, vengdamas jų orientavimo į pagrindines gatves, aikštes ir aktyvius viešųjų erdvių frontus.
- leškok bendrų aptarnavimo sprendinių – pagal galimybes konsoliduok įvažiavimus, krovos ir technines zonas tarp gretimų sklypų, ypač mišrios paskirties ir tankiai urbanizuotose teritorijose.
- Numatyk aiškiai atskirtas trumpalaikio sustojimo (pvz., kurjerių, pavėžėjimo, išlaipinimo) zonas, kurios:
 - būtų lengvai pasiekiamos, bet netrukdytų pėsčiųjų srautams;
 - neformuotų chaotiško sustojimo gatvėje;
 - būtų integruotos į gatvės erdvę kaip laikinos, aiškiai pažymėtos funkcijos.

3. Funkcionalumas ir paslaugų įvairovė

@move Buddha

3.1. FORMUOK POLICENTRINĘ MIESTO STRUKTŪRĄ

Planuok miestą taip, kad kasdienės paslaugos, viešosios funkcijos ir bendruomeninė infrastruktūra būtų pasiekiamos arti gyvenamosios vietos, sudarydamas sąlygas visaverčiam kasdieniam gyvenimui be būtinybės nuolat naudotis automobiliu. Siek tolygaus funkcijų pasiskirstymo, vengdamas vienos funkcijos dominavimo ir stiprindamas vietos centrų tinklą skirtingais masteliais.

3.1.1. Užtikrink tolygų funkcijų pasiskirstymą ir kasdienių paslaugų prieinamumą

- Formuok lokalių, gyvenamųjų rajonų ir miesto dalių centrų sistemą, atsižvelgdamas į gyventojų skaičių, realų pasiekiamumą ir kasdienes poreikius (žr. lentelę Nr. 11).
- Užtikrink, kad pagrindinės kasdienės paslaugos – lokalūs centrai būtų pasiekiami pėsčiomis (per 5–10 min.) arba dviračiu vertinant realius maršrutus, o ne teorinį spindulį.
- Venk monofunkcinių teritorijų, ypač centruose ir mišrios paskirties zonose. Didesnėse vystomose teritorijose (>2 ha) – numatyk bent 3 skirtingas funkcijas (pvz., gyvenamoji + paslaugos / komercija + visuomeninė / rekreacinė).
- Funkcijų poreikį vertink pagal esamą ir prognozuojamą gyventojų skaičių, teritorijos kontekstą ir esamų paslaugų pasiekiamumą (žr. lentelę Nr.12).
- Skatink kompaktišką, mišrų vystymą, kuris mažina kelionių poreikį ir stiprina vietos bendruomenę.

Lentelė Nr. 11. Miesto pcentrių hierarchijos formavimo rekomendacijos

Centro tipas	Tipinių funkcijų pavyzdžiai	Aptarnaujama populiacija	Rekomenduojamas pasiekiamumas*
Lokalus centras	Maža parduotuvė, kavinė, darželis, dienos centras, viešoji erdvė	~2000–5000 gyv.	400–800 m (5–10 min. pėsčiomis)
Gyvenamojo rajono centras	Darželis, biblioteka, kasdienės paslaugos, bendruomenės erdvės	~5000–10000 gyv.	800–1 000 m
Miesto dalies centras	Mokykla, poliklinika, sportas, kultūra, viešosios paslaugos	~20 000*** gyv.	1,5–2 km (pėsčiomis ar dviračiu)

* Pateikti atstumai yra orientaciniai, remiantis gerąja praktika

** Priklauso nuo konkrečios Vilniaus miesto dalies ir užstatymo tipo

Lentelė Nr. 12. Miesto pcentrių hierarchijos įgyvendinimo rekomendacijos*

Plėtros mastas	Rekomenduojami sprendiniai
100–150 būstų	Integruok bent vieną aktyvią funkciją (pvz., paslaugą pirmame aukšte).
>150 būstų	Įvertink ikimokyklinio ugdymo poreikį ir prieinamumą.
>300 būstų	Numatyki vietą darželiui (sklype arba prisidedant prie infrastruktūros sukūrimo gretimybėse ir sudaryk sąlygas jo pasiekiamumui pėsčiomis).
>500–600 būstų	Numatyki bendruomeninę erdvę (pvz., biblioteką, salę, centrą, parką).
>800–1000 būstų	Įvertink mokyklos poreikį, ypač jei 1–2 km spinduliu jos nėra.
>1500–3000 būstų	Planuok lokalų centrą su viešosiomis funkcijomis.
>5000 būstų	Formuok pilnavertį rajono centrą su švietimo, sveikatos, kultūros ir sporto infrastruktūra.

* Sprendiniai taikomi atsižvelgiant į teritorijos kontekstą, esamą infrastruktūrą ir bendrojo plano sprendinius

3.2. UŽTIKRINK FUNKCIJŲ ĮVAIROVĘ IR JŲ DERMĘ

Formuok mišrią, gyvybingą ir socialiai atsparią miesto struktūrą, kurioje skirtingos funkcijos papildo viena kitą, kuria kasdieniam gyvenimui patogią aplinką ir užtikrina teritorijos gyvybingumą skirtingu paros bei savaitės metu

3.2.1. Venk monofunkcinių teritorijų ir stiprink funkcijų įvairovę

- Formuok teritorijas taip, kad jose būtų užtikrinta funkcijų įvairovė ir kasdienio gyvenimo gyvybingumas:
- venk grynai gyvenamųjų, vien administracinių ar tik pramoninių teritorijų formavimo, ypač centrinėse ir intensyviai urbanizuotose miesto dalyse;
- **gyvenamuosiuose kvartaluose** numatyk bent pagrindines kasdienes funkcijas (pvz., paslaugas, bendruomenines ir rekreacines erdves), pasiekiamas pėsčiomis.
- **administraciniuose ir verslo kvartaluose** integruok viešąsias, poilsio ir socialines funkcijas, palaikančias teritorijos gyvybingumą ir po darbo valandų;
- **pramoninėse ir sandėliavimo teritorijose** numatyk darbuotojams skirtas paslaugas, poilsio ir žaliąsias erdves. Teritorijoms besiribojant su gyvenamąja aplinka, integruok bendruomenei prieinamas funkcijas ir buferines želdinių zonas, vengdamas techninių ar logistinių zonų orientavimo į gyvenamąją aplinką;
- Kvartalo masteliu **derink stambesnes komercines ar administracines funkcijas** (pvz., prekybos ar verslo centrus) su smulkiais vietinėmis funkcijomis (pvz., dirbtuvėmis, paslaugomis, kavinėmis) taip, kad būtų išlaikytas žmogaus mastelis, erdvinės struktūros balansas ir gatvės gyvybingumas.

3.2.2. Integruok skirtingas funkcijas pastato lygmeniu

- Derink funkcijas vertikaliai: pvz., pirmuosiuose aukštuose numatyk paslaugas, viešąsias ar bendruomenines veiklas, o viršutiniuose – gyvenamąsias, administracines funkcijas.
- Venk vieno aukšto monofunkcinių prekybos pastatų, ypač tankiai urbanizuotose teritorijose; projektuok mišrios paskirties, vertikaliai struktūruotus tūrius, kurių pirmieji aukštai formuoja aktyvų ir daugiafunkcinį gatvės frontą.
- Užtikrink, kad skirtingos paskirties patalpos turėtų aiškią funkcinę struktūrą, savarankiškus įėjimus ir galimybę prisitaikyti prie funkcinių pokyčių ateityje.
- Pirmųjų aukštų aukštis ir proporcijos, leidžiančios įrengti komercines, paslaugų ar visuomenines funkcijas ir užtikrinančios jų pritaikomumą ateityje.

3.2.3. Užtikrink funkcijų tarpusavio dermę

- Planuok funkcijas taip, kad jos nekonfliktuotų tarpusavyje: triukšmingos veiklos netrukdytų gyvenamosioms, intensyvūs srautai nekirstų ramių viešųjų erdvių, o prekių pristatymas gyvenamosiose zonose nebūtų organizuojamas piko metu.
- Mažink triukšmo ir kvapų poveikį architektūrinėmis bei inžinerinėmis priemonėmis: numatyk triukšmingų funkcijų (pvz., kavinių, sporto ar pramogų erdvių) kaimynystėje su gyvenamosiomis patalpomis tinkamus planinius, tūrinius ir konstrukcinius sprendinius; taikyk aukštesnius garso izoliacijos standartus nei minimalūs reikalavimai. Projektuok ventiliacijos ir ištraukimo sistemas taip, kad jos būtų nukreiptos nuo atidaromų langų, išvestos aukštesniame lygyje, estetiškai integruotos ir lengvai prižiūrimos.
- Derink funkcijas taip, kad jos galėtų veikti skirtingu paros metu, papildytų viena kitą ir nekurtų konfliktų (pvz., dieną – biurais, vakare – paslaugos, pramogos ar bendruomeninės veiklos).

4. Viešosios erdvės visiems

4.1. KURK VIEŠŪJŲ ERDVIŲ TINKLĄ IR HIERARCHIJĄ

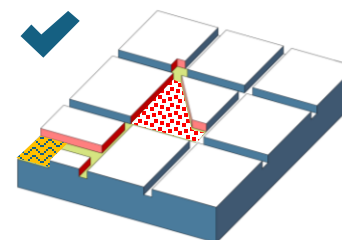
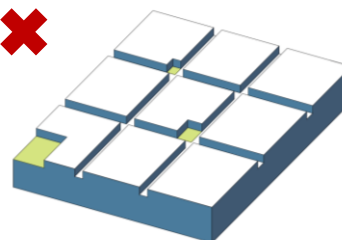
Formuok nuoseklų viešųjų erdvių tinklą, kuriame skirtingo mastelio ir pobūdžio erdvės kuria kokybišką, įvairią ir kasdieniams miesto gyventojų poreikiams pritaikytą viešųjų erdvių sistemą.

4.1.1. Struktūruok viešąsias erdves pagal mastelį ir vaidmenį

Derink skirtingo mastelio viešąsias erdves taip, kad jos tarpusavyje papildytų viena kitą ir formuotų aiškią, lengvai suvokiamą miesto viešųjų erdvių struktūrą:

- struktūruok erdves pagal mastelį, naudojimo pobūdį, atvirumo laipsnį ir funkcijas, kad jų paskirtis būtų lengvai atpažįstama skirtingoms naudotojų grupėms;
- užtikrink, kad mažosios erdvės palaikytų kasdienį gyvenimą, vidutinės – bendruomeninę veiklą, o didžiosios – miesto reprezentaciją ir trauką;
- Užtikrink, kad viešosios erdvės būtų tarpusavyje susietos pėsčiųjų, dviračių ir žaliaisiais ryšiais bei formuotų integruotą, lengvai suvokiamą miesto viešųjų erdvių sistemą.
- Užtikrink, kad kiekvienas gyventojas pėsčiomis ($\leq 5-7$ min.) pasiektų bent vieną kokybišką viešąją erdvę (žr. lentelę Nr.13).

VIEŠŪJŲ ERDVIŲ HIERARCHIJA, DIFERENCIACIJA IR TINKLIŠKUMAS

Lentelė Nr. 13. Miesto viešųjų erdvių hierarchijos rekomendacijos*

Lygmuo	Tipinė erdvė	Aptarnaujama teritorija	Pagrindinė funkcija	Rekomenduojamas dydis**
Mikro lygmuo	Kiemo erdvė, pusiau vieša aikštelė***	50–150 m (1–2 min.)	Kasdienis buvimas, vaikų žaidimai, ramus poilsis	400–800 m ²
Kvartalo lygmuo	Kvartalo skveras, žalioji kiemas	300–500 m (5–7 min.)	Bendruomenės veiklos, kasdienė rekreacija	0,2–0,5 ha
Kvartalų grupės / rajono lygmuo	Parkas, aikštė, aktyvi viešoji erdvė	800–1200 m (10–15 min.)	Aktyvus poilsis, renginiai, socialinė trauka	1–3 ha
Miesto lygmuo	Centrinės reprezentacinės aikštės, parkai, pakrantės	Visa miesto teritorija	Reprezentacija, kultūra	2–5 ha

*Lentelėje pateikta viešųjų ir žaliųjų erdvių hierarchija bei jų dydžio ir pasiekiamumo rodikliai suformuoti remiantis tarptautine urbanistine praktika ir žmogaus mastelio principais (pvz., Jan Gehl, „Manual for Streets“, „Open Space Standards“). Jie išplečia Lietuvos teisės aktuose įtvirtintus želdynų pakankamumo, pasiekiamumo ir funkcionalumo principus, pritaikant juos konkrečiam Vilniaus miesto kontekstui.

** Dydžiai orientaciniai, taikomi kontekstualiai, atsižvelgiant į urbanistinį tankį ir vietos struktūrą.

*** Nors pagal želdynų klasifikaciją kiemai priskiriami prie priklausomų želdynų, jie vis tiek dalyvauja viešųjų erdvių sistemoje, nors priėjimas gali būti ir ribotas (žr. 4.1.2.).

4.1.2. Kurk aiškia viešųjų–pusiau viešųjų–privatų atvirų erdvių struktūrą

Formuok aiškia, vizualiai ir funkciškai susietą erdvių struktūrą – nuo viešųjų iki privatų erdvių, vengdamas staigių ribų ir uždarmo:

- kurk laipsnišką perėjimą nuo viešųjų erdvių prie pusiau viešųjų ir privatų, naudodamas reljefą, želdinius, dangas, mažąją architektūrą ir naudojimo pobūdį;
- venk kietų barjerų ir uždarytų ribų – pirmenybę teik „minkštomis riboms“, kurios leidžia matyti, jausti ir palaipti pereiti tarp skirtingų erdvių;

- užtikrink, kad erdvės būtų tarpusavyje susietos ir veiktų kaip vienas, lengvai suvokiama sistema;
- integruok viešąsias erdves į kasdienes maršrutus (pvz., namai–mokykla–darbas–paslaugos), kad jos taptų natūralia kasdienio judėjimo dalimi.

4.1.3. Užtikrink pasiekiamumą ir kasdienį naudojimą

Viešosios erdvės turi būti lengvai pasiekiamos, aiškiai suvokiamos ir natūraliai įtrauktos į kasdienes judėjimo bei veiklų maršrutus:

- užtikrink patogų pasiekiamumą pėsčiomis ir kitomis darnaus judumo priemonėmis, be fizinių kliūčių ir funkcinės atskirties;
- integruok viešąsias erdves į pagrindinius pėsčiųjų, dviračių ir viešojo transporto judėjimo ryšius, kad jos būtų naudojamos kasdien, o ne veiktų kaip atskirti ar sunkiai pasiekiami objektai.

4.2. UŽTIKRINK VIEŠŪJŲ ERDVIŲ ĮVAIROVĘ

Kurk viešąsias erdves kaip įvairius viešojo gyvenimo scenarijus apimančią sistemą, kuri atpiepia skirtingus poreikius, dienos ritmus ir naudotojų grupes, užtikrina pasirinkimo laisvę ir palaiko fizinę, emocinę bei socialinę gerovę.

4.2.1. Užtikrink viešųjų erdvių įvairovę ir funkcinį balansą

Formuok viešąsias erdves kaip kasdienio gyvenimo infrastruktūrą, pritaikytą įvairiems poreikiams, veikloms ir tempams:

- kurk erdves, kurios vienu metu gali atlikti kelias funkcijas – poilsio, judėjimo, bendravimo, žaidimo, kultūros – ir kisti priklausomai nuo paros laiko bei sezono;
- derink aktyvias ir ramesnes zonas taip, kad jos viena kitai netrukdytų, bet sudarytų pasirinkimo galimybes skirtingoms naudotojų grupėms ir veikloms;
- užtikrink, kad viešosios erdvės būtų funkciškai įvairios, tačiau tarpusavyje susietos – ne konkuruojančios, o papildančios viena kitą;
- planuok erdves taip, kad jos išliktų patrauklios ir naudojamos skirtingu paros bei metų laiku, palaikydamos gyvybingumą ir socialinį gyvenimą.

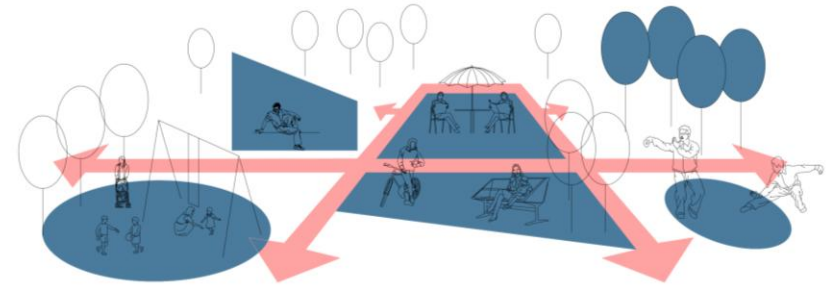
4.2.2. Kurk sveiką, aktyvią ir emociškai subalansuotą aplinką

Projektuok viešąsias erdves taip, kad jos palaikytų fizinę, emocinę ir socialinę gerovę visoms amžiaus grupėms:

- skatink kasdienį judėjimą integruodamas vaikščiojimą, bėgimą, riedėjimą, žaidimą ir sportą į natūralius judėjimo maršrutus, o ne izoliuotas zonas;
- užtikrink balansą tarp aktyvių ir ramių erdvių, sudarydamas sąlygas tiek judėjimui, tiek poilsiui, atsitraukimui ir buvimui gamtoje;

- projektuok erdves, kurios padeda palaikyti emocinę gerovę: želdink erdves, užtikrink pavėsį, apsaugą nuo vėjo, galimybę pabūti tyloje, mažink triukšmą, aplinkos oro ir vizualinę taršą;
- numatyk sezoninį erdvių naudojimą – vandens elementus šiltuoju metu, čiuožinėjimo ar judėjimo galimybes žiemą, užuovėjas ir šiltesnes zonas pereinamaisiais sezonais;
- integruok sporto, judėjimo ir poilsio funkcijas taip, kad jos atitiktų aplinkos mastelį ir netrikdytų aplinkinių;
- užtikrink prieinamumą visiems – projektuok erdves, tinkamas vaikams, senjorams, žmonėms su negalia ir šeimoms su vežimėliais, numatydamas patogius, pakankamo pločio takus, poilsio vietas ir aiškią orientaciją erdvėje.

KODUOK VIEŠŪJŲ ERDVIŲ ĮVAIROVĘ

4.3. UŽTIKRINK VIEŠŪJŲ ERDVIŲ KOKYBĘ IR DIZAINĄ

Užtikrink, kad viešosios erdvės būtų patogios, saugios, aiškiai suvokiamos ir estetiškai vientisos, palaikančios kasdienį gyvenimą, judėjimą ir socialinius ryšius.

4.3.1. Formuok miestą kaip žaidimo, kasdienio judėjimo ir patyrimo aplinką

Planuok miestą kaip vientisą patyrimų erdvę, kurioje žaidimas, judėjimas, atradimas ir kūryba natūraliai integruojami į kasdienes miesto erdves:

- integruok žaidimo, tyrinėjimo ir neformalaus buvimo galimybes į gatves, skverus, kiemus ir kitas viešąsias erdves;
- kurk erdves, kurios skatina savarankišką judėjimą, vaizduotę ir spontanišką veiklą, neapsiribojant vien iš anksto apibrėžtais naudojimo scenarijais;
- formuok aplinką, kuri kviečia judėti, atrasti ir patirti miestą kasdienėje rutinoje;
- venk perteklinio funkcijų „užprogramavimo“, palik erdvės interpretacijai, žaidybai ir spontaniškumui (žr. lentelę Nr. 14).

Lentelė Nr. 14. Rekomendacijos spontaniškoms žaidybiniams veikloms ir dizaino sprendimams miesto viešosiose erdvėse

Aspektas	Rekomendacijos spontaniškoms veikloms
Integracija mieste	Integruok žaidybinius elementus į šaligatvius, aikštes, takus, skverus, pastatų prieigas, kad žaidimas taptų kasdienio judėjimo dalimi.
Erdvinė struktūra	Naudok reljefo pokyčius, bortelius, atramines sienes, laiptus, platformas, želdinius kaip natūralius judėjimo ir tyrinėjimo elementus.
Judėjimas ir motorika	Skatink balansavimą, laipiojimą, riedėjimą, šuolius ir judėjimą įvairiais tempais be griežtų ribų ar krypties.
Kūrybiškumas ir vaizduotė	Naudok atvirus (angl. <i>open-ended</i>) elementus – paviršius piešimui, vandens, smėlio, akmenų zonas, daugiafunkčius objektus, edukacinę informaciją ir elementus ir pan.
Sensorinė patirtis	Integruok skirtingas tekstūras, garsus, kvapus, šėšėlį, vandenį ir augmeniją, vengdamas perteklinio dirgiklių kiekio.
Saugumas	Užtikrink saugius barjerinius ir mažosios architektūros elementus – projektuok atitvarus, tvoreles ir kitus apsauginius sprendinius taip, kad nebūtų pavojingų tarpų (pvz., vertikalus tvorelių skaidymas ≤ 10 cm, pakeltos balkonų atitvaros ir pan.).
Poilsis	Numatyk ramias „tylos“ zonas atokiau nuo gatvių, pageidautina pavėsingose želdynų zonose; prasišalinkimui su vežimėliais – tako plotis ≥ 1,8 m; galimybė nepertraukiamai judėti ratu; kieta ir lygi takų danga; pakankamai suolų ir vietos vežimėliams šalia jų; tinkamą naudojimą valdyk specialiu ženklinimu.
Prieinamumas	Užtikrink judėjimą vežimėliais, balansiniais dviračiais, skirtingų gebėjimų vaikams ir suaugusiesiems: takai, lėėjimai, praėjimai pakankamo pločio, beklūčiai, su nuogrindomis; elementai negali „išstumti“ į važiuojamąją dalį.
Santykis su kasdiniu gyvenimu	Integruok žaidybinius elementus į kasdinius maršrutus (pakeliui į mokyklą, parką, paslaugų tiekimo vietas), rekomenduojama kas 100–150 m.
Sezoniškumas	Projektuok erdves skirtingiems metų laikams: pvz., vandens žaidimai vasarą, čiuožimas, čiuožyklos žiemą, lietaus sodai ir pan.
Žaidimai visoms amžiaus grupėms	Numatyk neformalias žaidimo ir užsiėmimų erdves suaugusiesiems ir senjorams (pvz., šachmatų ar stalo žaidimų stalus, petankės takelį, stalo teniso stalus), kurios skatintų bendravimą ir aktyvų laisvalaikį.

4.3.2. Formuok vidinius kiemus kaip kokybiškas bendruomenės erdves

- Projektuok vidinius kiemus kaip saugias, žalias ir socialiai aktyvias erdves, kuriose aiškiai atskiriamos bendro naudojimo ir privačios zonos, užtikrinamas patogus pasiekiamumas, biologinė įvairovė ir kasdienė gyvenimo kokybė (žr. lentelę Nr. 15).
- Prioritetą teik žmonėms, o ne automobiliams – parkavimą spręsk požeminiais ar periferiniais sprendiniais, o antžeminę erdvę skirk želdynams, poilsiui ir bendruomenės veikloms.

Lentelė Nr. 15. Rekomendacijos kvartalo kiemų erdvinėms

Aspektas	Rekomendacijos
Vidinės kvartalo erdvės vientisumas (kvartalo mastelis)	Formuok vidinę kvartalo erdvę kaip vientisą sistemą, jungdamas sklypų kiemus ir, kai įmanoma, užtikrindamas jų sujungimą bei tęstinumą ateityje.
Erdvinė struktūra ir proporcija	Formuok aiškią, su pastatais susietą kiemo erdvę, vengdamas siaurų ir fragmentuotų erdvių.
Pasiekiamumas ir vidiniai ryšiai	Užtikrink tiesioginius ir aiškius ryšius – bendrosios erdvės turi būti pasiekiamos trumpiausiu maršrutu.
Kietų dangų ir parkavimo balansas	Mažink kietų dangų plotą ir organizuok parkavimą taip, kad jis nedominuotų (prioritetas – požeminiam). Kiemo erdvę skirk žmonėms ir želdiniams.
Želdynų struktūra ir lietaus vandens integravimas	Sudaryk sąlygas daugiasluoksnei augmenijai ir medžiams augti, o lietaus vandens sprendinius integruok kaip erdvę formuojančius elementus.
Funkcinė įvairovė ir naudojimas	Sudaryk sąlygas skirtingoms veikloms vykti vienoje erdvėje, užtikrindamas jų suderinamumą.
Privatumo ir bendrumo balansas	Formuok aiškią erdvių struktūrą nuo bendrų iki pusiau privačių zonų, prie pastatų įrengdamas atskirtas pusiau privačias erdves.
Judėjimas ir saugumas	Formuok pėstiesiems skirtą erdvę be tranzitinio eismo, užtikrindamas aiškų ir saugų judėjimą.

4.3.3. Kurk žaidimų aikšteles kaip savitas, vietai pritaikytas patyrimo erdves

- Kurdamas žaidimų aikšteles venk šabloninių sprendimų; užtikrink aiškų zonavimą pagal amžių, skirtingus gebėjimus, mikroklimatą ir ilgalaikės priežiūros poreikius (žr. lentelę Nr. 16).

Lentelė Nr. 16. Rekomendacijos žaidimų aikštelėms

Teminė sritis	Rekomendacijos
Erdvės charakteris ir kūrybiškumas	Kurk unikalias, vietos tapatybę atspindinčias aikšteles, venk šabloninių sprendimų. Formuok temines erdves. Naudok atviro žaidimo struktūros (angl. <i>open-ended</i>) elementus, leidžiančius vaikams patiems kurti scenarijus.
Judėjimas, tyrinėjimas ir fizinis aktyvumas	Skatink judėjimą reljefiniais sprendiniais (pakylos, nuolydžiai) ir laipiojimo bei balansavimo elementais. Derink aktyvias ir ramias zonas. Numatyk sūpynes visoms amžiaus grupėms, įskaitant pritaikytas vaikams su judėjimo negalia; intensyviose teritorijose – daugiau nei vieną tipą.
Pritaikymas skirtingoms amžiaus grupėms	Atskirk, bet vizualiai susiek zonas skirtingoms amžiaus grupėms – formuok aiškiai, lengvai suvokiamą struktūrą, kurioje ribos kuriamos želdiniais, reljefu ir dangomis, o erdvės veikia darniai, nekeldamos konfliktų. 1–3 m. – saugios, apibrėžtos erdvės šalia lydinčiųjų sėdėjimo vietų: minkšta danga, mažo mastelio įrenginiai, aiškūs perimetrai, atskyrimas nuo intensyvių srautų. 3–6 m. – tyrinėjimo ir vaidmenų žaidimai: smėlio ir vandens elementai, slėptuvės be aklių zonų, nedidelės laipynės, tuneliai, žaidybinės trasos. 6–12 m. – judėjimas ir iššūkiai: laipiojimas, balansavimas, bėgimo, riedėjimo trajektorijos, erdvės komandiniam žaidimams, užtikrinant matomumą. 12–18 m. – neformalios socialinės erdvės: būriavimosi vietos, sėdėjimo pakylos, stalo žaidimai, sporto ar riedėjimo elementai (kur tinka), numatant ramią alternatyvą. Numatyk sprendinius vaikams su skirtingais gebėjimais.
Žaidimai suaugusiems ir senjorams	Šalia vaikų zonų numatyk veiklas suaugusiesiems ir senjorams: šachmatų ar stalo žaidimų stalus, petankės takelį, stalo tenisą, patogias stebėjimo vietas; išdėstyk jas arti, išlaikydamas socialumo ir ramybės pusiausvyrą.
Komfortas ir mikroklimatas	Užtikrink 40–60 % natūralaus pavėsio (želdiniai, pusiau atviro pavėsinės). Numatyk sėdėjimo vietas saulėje ir pavėsyje, su geru matomumu į zonas. Apsaugok nuo vėjo, perkaitimo ir lietaus. Venk įkaistančių paviršių (pvz., metalinių įrenginių saulėje vietoje). Venk intensyvius kvapus skleidžiančių medžiagų ar augalų.
Suaugusiųjų patogumas	Lydinčius asmenis laikyk lygiaverčiais naudotojais: numatyk patogias sėdėjimo ir ramias stebėjimo vietas. Įrenk zonas maitinimui ir pervystymui. Tualetus užtikrink greitai pasiekiamus; rekomenduojama juos integruoti su kavinės ar paviljono funkcija.
Saugumas ir patikimumas	Naudok smūgį slopinančias dangas, atsparias intensyviu naudojimui. Venk skaldos. Užtikrink matomumą, venk aklių kampų ir uždarų „kišenių“.
Infrastruktūra ir tvarumas	Numatyk vaikams pasiekiamas geriamojo vandens vietas. Numatyk saugų dviračių, balansinių ir paspirtukų parkavimą. Parink patvarią, lengvai keičiamą ir ekonomiškai prižiūrimą įrangą.

4.3.4. Integruok viešąjį meną ir kultūrinius akcentus

- Integruok viešąjį meną kaip neatsiejamą urbanistinės ir architektūrinės struktūros dalį – į viešąsias erdves, pastatų fasadus, kraštovaizdį ir judėjimo ašis – natūraliai įsiliejančią kasdienį miesto gyvenimą, kad menas stiprintų vietos tapatybę, formuotų erdvės charakterį, didintų jos atpažįstamumą ir kurtų traukos taškus.
- Užtikrink, kad viešasis menas stiprintų vietos identitetą, pvz., atlieptų teritorijos istoriją, kultūrinį sluoksnį ar bendruomenės pasakojimą.
- Meninę raiškos formą pritaikyk konkrečiai vietai (nuo monumentalių sprendimų iki laikinų meninių instaliacijų); kūrybiniame procese derink sprendinius su vietos bendruomene.

4.3.5. Užtikrink patogią, saugią ir įtraukią viešųjų erdvių aplinką

Projektuok viešąsias erdves taip, kad jos būtų patogios visiems naudotojams, skatintų kasdienį judėjimą, poilsį ir socialinę sąveiką, o jų dizainas prisidėtų prie vietos tapatybės, orientavimosi ir bendros miesto kokybės (žr. lentelę Nr.17).

Lentelė Nr. 17. Rekomendacijos viešųjų erdvių dizainui

Aspektas	Rekomendacijos
Pėsčiųjų prioritetas ir prieinamumas	Užtikrink pėsčiųjų prioritetą dangų faktūriniais ir spalviniais sprendiniais bei aiškiu erdvės zonavimu. Projektuok be kliūčių: lygūs, pakankamo pločio šaligatviai, nuoseklūs aukščių perėjimai, be netikėtų „laiptelių“.
Judėjimo ir mikrojudumo integracija	Numatyki aiškias, saugias vietas dviračiams, paspirtukams ir kitoms mikrojudumo priemonėms, nepažeidžiant pėsčiųjų trajektorijų. Bendro naudojimo judumo stotelėms taikyk aiškų zonavimą ir saugų atskirimą nuo pėsčiųjų srautų.
Dangos ir medžiagiškumas	Parink patvarias, lengvai prižiūrimas, ilgaamžes dangas ir gatvės elementus; įvertink apkrovas ir priežiūros kaštus, venk sprendinių, kurie greitai praranda funkcionalumą ar estetiką.
Žalioji infrastruktūra	Integruok želdinius kaip mikroklimato, lietaus vandens tvarkymo, triukšmo ir aplinkos taršos mažinimo priemones (pvz., medžiai, lietaus sodai, žalios juostos ir pan.). Projektuodamas želdinimo sprendinius tinkamai parink technologinius sprendimus, augalų rūšis, kad jos prigytų, ir būtų racionalu jas prižiūrėti. Detalesnės rekomendacijos pateikiamos Miesto želdinimo ir želdinių priežiūros rekomendacijose .
Poilsis ir socialinė sąveika	Suolus, pavėšines ir kitas poilsio vietas dėliok ten, kur natūraliai norisi sustoti (pvz., prie aktyvaus judumo maršrutų, vaizdų, traukos taškų). Vietiniuose centruose ir intensyviose zonosose numatyk daugiau sėdėjimo galimybių, ypač riboto judumo žmonėms.
Gatvės įranga ir jos integracija	Atliekų dėžes, apšvietimą, stulpelius ir kitą įrangą projektuok taip, kad jie netaptų vizualine tarša ar judėjimo kliūtimi; rinkis integruotus, daugiafunkcinius sprendinius.
Apšvietimas ir orientacija	Naudok apšvietimą orientacijai gerinti, saugumui ir erdvės charakteriui; šviestuvų mastelis ir išdėstymas turi derėti su aplinka. Kai tikslinga, naudok akcentinį apšvietimą ir meną erdvės skaitomumui ir identitetui stiprinti.
Nuoseklumas ir kokybė	Kurk vientisą, lengvai suvokiamą aplinkos dizainą: dangos, baldai ir įranga turi sudaryti tarpusavyje derančią visumą, o ne pavienių elementų rinkinį.
Perėjimo zonos ir kraštinės	Formuok perėjimus tarp viešosios ir privačios erdvės kaip aktyvias, socialiai gyvas zonas. Kurk minkštąsias ribas (angl. <i>soft edges</i>): 2–4 m gylio pusiau viešas zonas (pvz., terasos, pakyltos, želdiniai, sėdimos briaunos, laiptai, nišos). Kurk aktyviasias ribas (angl. <i>active edges</i>): ne mažiau kaip 60 % fasado pirmame aukšte užtikrink aktyviasias funkcijas (pvz., vitrinos, įėjimai, lauko kavinės, bendruomeninės erdvės). Integruok sėdimas pakylas (45–50 cm), laiptus, mobilius miesto baldus, interaktyvius paviršius; naudok želdinius, šlaitus, lietaus sodus kaip natūralias ribas ir mikroklimato reguliatorius. Numatyk vietas laikinoms instaliacijoms, renginiams ir sezoninėms struktūroms.
Papildomos gairės	Detalesni reikalavimai pateikiami „Vilniaus gatvių infrastruktūros standarte“ ir „Vilniaus miesto apšvietimo standarte“ .

4.3.6. Derink reklamos ir ženklavimo sprendinius su viešųjų erdvių dizainu

- Derink reklamos ir ženklavimo sprendinius viešosiose erdvėse ir ant pastatų taip, kad jie nepablogintų aplinkos kokybės, naudojimo malonumo ir viešųjų erdvių funkcionalumo.
- Venk sprendinių, kurie neigiamai veikia pastato architektūrinę kokybę, teritorijos funkcijas, aplinkinės teritorijos charakterį ar pėsčiųjų judėjimą ir orientavimąsi.
- Ten, kur reklama leidžiama, jos mastelis, vieta ir dizainas turi būti derantys su aplinka ir neturi:
 - kurti vizualinės taršos viešosiose erdvėse ir gatvėse;
 - blokuoti ar trikdyti svarbių perspektyvų ir vizualinių ryšių;
 - menkinti kultūros paveldo vertybių charakterį ar reikšmę;
 - kelti grėsmę eismo saugumui;
 - sukelti nepriimtina šviesos taršą;
 - sudaryti kliūtis pėsčiųjų judėjimui ar orientavimuisi.
- Reklamos ir ženklavimo sprendinius vertink kaip viešosios erdvės dizaino dalį, o ne savarankiškus objektus; jie turi papildyti, o ne dominuoti ar konkuruoti su architektūra, viešosiomis erdvėmis ir viešuoju menu.

5. Tvarumas

5.1. PLANUOK RACIONALIAI IR ATSAKINGAI

Planuok remdamasis esamais ištekliais, ilgalaikiu efektyvumu ir darniu vystymusi, užtikrindamas, kad sprendiniai būtų pagrįsti vietos kontekstu ir miesto pajėgumais. Prioritetą teik esamų struktūrų ir išteklių išsaugojimui bei pernaudojimui, išteklių vartojimo ir CO₂ pėdsako mažinimui per visą gyvavimo ciklą. Siek, kad sprendiniai būtų techniškai įgyvendinami ir ekonomiškai pagrįsti.

5.1.1. Grįsk sprendinius atsakingu žemės naudojimu ir miesto pajėgumais

- Derink užstatymo mastą ir funkcijas su esamais miesto pajėgumais: susisiekimu, socialine infrastruktūra, inžineriniais tinklais, viešosiomis paslaugomis ir kt.
- Sprendinius pagrįsk konteksto analize (žr. 1.1. poskyrį): gyventojų struktūra, srautais, paslaugų pasiekiamumu, gamtine aplinka, aplinkos kokybe ir teritorijos vaidmeniu miesto sistemoje.
- Vertink sprendinių poveikį miesto infrastruktūrai ir viešosioms paslaugoms, užtikrindamas, kad jie būtų tvarūs, realiai įgyvendinami ir racionaliai valdomi ne tik projektavimo, bet ir naudojimo laikotarpiu.
- Venk fragmentiškų sprendinių, kurie nesprendžia infrastruktūrinių problemų, o perkelia jas už sklypo ribos.
- Įtrauk vietos bendruomenę į teritorijos planavimo ir projektavimo procesą nuo pradinės iki galutinės stadijos.
- Vertink sprendinių poveikį teritorijos socialinei struktūrai, siekdamas išvengti socialinės homogenizacijos ir sudaryti sąlygas skirtingų gyventojų grupių sambūviui.
- Užtikrink, kad teritorijos vystymas sudarytų prielaidas įvairių būsto tipų ir prieinamumo lygių pasiūlai.

5.1.2. Planuok ir projektuok vadovaudamasis žiedinės ekonomikos principais

- Vertink esamus pastatus, konstrukcijas ir urbanistinę struktūrą kaip ilgalaikį materialų ir kultūrinį išteklių, reikšmingą tvarumo ir klimato kaitos kontekste, o ne kaip kliūtį plėtrai.
- Teik prioritetą esamų pastatų ir struktūrų išsaugojimui, atnaujinimui ir pritaikymui naujoms funkcijoms, prieš svarstydamas jų griovimą ar naują statybą.
- Siek sprendiniuose mažinti anglies dioksido kiekio suvartojimą, atsakingai planuok statybines atliekas, tausok esamą infrastruktūrą.
- Skatink erdvių ir pastatų lankstumą, leidžiantį keisti funkcijas negriaunant esminės konstrukcinės ar urbanistinės struktūros.
- Projektuok konstrukcijas ir mazgus taip, kad jie būtų ardomi, keičiami ir atnaujinami, o ne vienkartiniai sprendiniai.
- Skatink statybinių medžiagų antrinį panaudojimą ir perdirbimą, kai tai suderinama su saugos, ilgaamžiškumo ir kokybės reikalavimais.
- Rinkis vietines arba vietoje perdirbtas medžiagas, kai tai padeda mažinti anglies dvideginio išmetimus, užtikrina ilgaamžiškumą ir palengvina priežiūrą.
- Vertink sprendinius pagal jų poveikį klimatui per visą gyvavimo ciklą – nuo statybos iki eksploatacijos ir galimo pernaudojimo.
- Mažink energijos, vandens ir medžiagų poreikį, prioritetą teikdamas pasyviems, efektyviems ir ilgaamžiams sprendiniams.
- Integruok atsinaujinančius energijos šaltinius ir energijos taupymo priemones, išskyrus atvejus, kai įrodoma, kad tai techniškai neįmanoma arba sukeltų neproporcingai didelę ekonominę naštą.

5.2. FORMUOK ŽALIAJĄ INFRASTRUKTŪRĄ IR PALAIKYK EKOLOGINĮ BALANSĄ

Vertink žaliąsias erdves ir pavienius želdinius kaip miesto ekologinės, klimatinės ir socialinės infrastruktūros dalį – planuok, projektuok ir tvarkyk juos taip, kad būtų užtikrintas esamų gamtinių vertybių išsaugojimas, tarpusavio ryšių stiprinimas ir nuoseklus, ilgalaikis formavimas bei priežiūra.

5.2.1. Teik prioritetą esamos žaliosios struktūros išsaugojimui ir stiprinimui

- Teik prioritetą esamų medžių, ypač brandžių, išsaugojimui, vertindamas juos kaip savarankišką ekologinę, klimato kaitos valdymo priemonę ir kultūrinę vertę.
- Paveldo ir istoriškai jautriose teritorijose taikyk išsaugojimo principą kaip pagrindinę projektavimo prielaidą.
- Projektavimo sprendinius pagal galimybes derink prie esamų medžių: koreguok užstatymo ribas, takų trasas, požeminius tinklus ir reljefo sprendinius, o ne priešingai.
- Naują želdinimą naudok tik kaip esamos žaliosios struktūros stiprinimą ar atkūrimą, o ne kaip pateisinimą esamų medžių šalinimui.

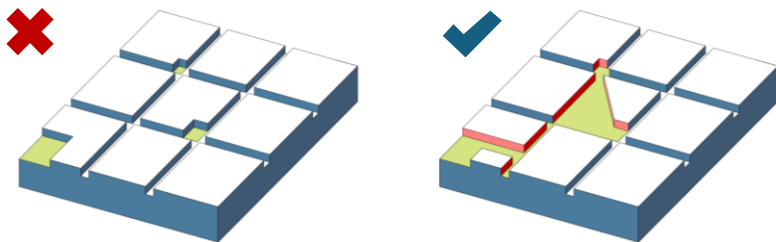
5.2.2. Formuok žaliąją infrastruktūrą kaip vientisą miesto sistemą

- Planuok žaliąsias erdves ir pavienius želdinius kaip tarpusavyje susietą sistemą, integruotą į viešųjų erdvių, gatvių ir judumo tinklą.
- Užtikrink žaliosios infrastruktūros tęstinumą ir ekologinius ryšius tarp miškų, parkų, skverų, kiemų, pakrančių, alėjų ir gatvių, pastatų želdinių.
- Vertink žaliąją infrastruktūrą kaip funkcinę miesto sistemą, kuri reguliuoja mikroklimatą, vandens apytaką, biologinę įvairovę ir kasdienę gyvenimo kokybę.

5.2.3. Palaikyk biologinę įvairovę ir ekologinį balansą urbanizuotoje aplinkoje

- Kurk sąlygas biologinei įvairovei visais masteliais – nuo pavienio medžio iki miesto masto žaliųjų koridorių.
- Naudok vietines rūšis, daugiasluksnę augmeniją ir struktūrinę įvairovę, palaikančią vabzdžių, paukščių ir smulkiosios faunos buveines.
- Derink prižiūrimų žalių erdvių sprendinius su natūralios gamtos zonomis, atsižvelk į rekomenduojamas želdinių rūšis. Išsamesnės rekomendacijos pateikiamos „[Miesto želdinimo ir želdinių priežiūros standarte](#)“.

SPRENDINIAIS JUNK ŽALIĄSIAIS ERDVES Į BENDRĄ SISTEMĄ

5.3. DIDINK ATSPARUMĄ KLIMATO KAITAI IR VALDYK MIKROKLIMATĄ

Projektuok miesto erdves ir pastatus taip, kad klimato kaitos poveikis būtų švelninamas sistemaiškai, o mikroklimato komfortas būtų užtikrinamas visais lygmenimis ištisus metus.

5.3.1. Integruok klimato kaitos valdymo aspektus į urbanistinę struktūrą

- Planuok užstatymo struktūrą, gatvių tinklą ir atvirų erdvių išdėstymą taip, kad jie mažintų šilumos salų efektą, skersvėjų ir ekstremalių kritulių poveikį miesto mastu.
- Klimato veiksnius (vėją, saulės spinduliuotę, kritulių režimą) vertink ankstyvuosiuose planavimo ir projektavimo etapuose kaip formuojančius sprendinius (žr. lentelę Nr.18).
- Užtikrink, kad mikroklimato sprendiniai būtų orientuoti į pėsčiuosius, kai formuojama kasdienė komforto, saugumo ir buvimo lauke patirtis.
- Projektuodamas statinius skaičiuok jų žalumo indeksą pasitelkdamas [Vilniaus žalumo indekso skaičiuoklę](#). Stenkis pasiekti reikalaujamą indekso reikšmę. Detalesnė informacija apie indekso taikymą pateikiama „[Vilniaus žalumo indekso naudojimo vadove](#)“.

Lentelė Nr. 18. Klimato kaitos valdymo priemonių rekomendacijos

Mikroklimato aspektas	Miesto struktūros lygmuo	Kvartalo lygmuo	Viešųjų erdvių lygmuo	Pastato lygmuo
Skersvėjų mažinimas, oro judėjimo ir vėjo poveikio valdymas	Analizuok vyraujančių vėjų kryptis ir jų sąveiką su gatvių tinklu; venk ilgų, tiesių gatvių ir atvirų erdvių, orientuotų pagal vyraujančius vėjus; formuok gatvių tinklo lūžius ir netiesines struktūras; vertink oro srautų poveikį tarp pastatų kaip miesto sistemos dalį.	Skaidyk masyvius užstatymo blokus, kurk kintantį užstatymo ritmą; ribok didelius tarpus tarp pastatų vyraujančių vėjų kryptimis; reguliuok oro judėjimą vidiniuose kiemuose, kad būtų išvengiama nevaldomų skersvėjų.	Formuok pusiau uždaras erdves, užuovėjas ir mikroerdves; tankink želdinius vėjo „kišenėse“, naudok daugiasluksnį želdinimą; derink atviras ir uždaras erdves taip, kad būtų palaikoma natūrali, bet komfortiška oro apykaita.	Venk „bokštų efekto“ – numatyk sprendinius, mažinančius vėjo pagreitėjimą ties pastatu. Integruok lodžijas, arkadas, porėtus fasado elementus vėjo srautams skaidyti; projektuok skersinį vėdinimą taip, kad jis nekurtų diskomforto aplinkinėse erdvėse.
Šilumos salų ir perkaitimo mažinimas	Mažink ištisinius kietų dangų plotus; stiprink želdynų ir vandens elementų vaidmenį miesto mastu.	Didink medžių lajų ir pavėsio struktūrų dalį; mažink šilumą kaupiančių paviršių dominavimą kiemuose ir vidinėse erdvėse.	Užtikrink pavėsį intensyviausiose pėsčiųjų zonose; derink saulėtas ir pavėsingas vietas, sudarydamas pasirinkimą skirtingais metų laikais; numatyk atsivėsimo ir geriamojo vandens stoteles.	Ribok didelius stiklo plotus ten, kur jie didina perkaitimą; taikyk saulės kontrolės sprendinius (žaliuzės, šešėliavimas); naudok žaliuosius stogus ir fasadus, kai jie pamatuojamai efektyvūs.
Lietaus vandens ir ekstremalių kritulių poveikio valdymas	Planuok kompleksinę miesto vandens sulaikymo ir infiltracijos sistemą; užtikrink, kad lietaus vanduo būtų valdomas vietoje.	Integruok infiltracijos ir sulaikymo sprendinius kvartaluose (pvz., lietaus sodai, pralaidžios dangos), mažindamas paviršinių nuotekų pikus.	Taikyk pralaidžias dangas ir vandens elementus kaip funkcinę viešųjų erdvių dalį.	Integruok lietaus vandens surinkimą ir infiltraciją kaip infrastruktūros dalį; užtikrink techninės priežiūros galimybes.
Mikroklimato komfortas pėsčiojo lygyje	Užtikrink, kad mikroklimato sprendiniai būtų vertinami pėsčiojo lygyje jau ankstyvose planavimo stadijose.	Formuok aiškias pėsčiųjų trajektorijas su mikroklimatą gerinančiais sprendiniais (pvz., buferiai, pereinamosios zonos).	Kurk saulėtas užuovėjas, poilsio „kišenes“, sezonines sėdėjimo zonas; saugok nuo vėjo, perkaitimo ir kritulių; numatyk pavėsingas zonas.	Projektuok pirmuosius aukštus kaip mikroklimato amortizatorius – su įgilinimais, perėjimais, pusiau atviromis erdvėmis.
Saulės spinduliuotės ir atspindžių kontrolė	Venk architektūrinių sprendinių, kurie stiprina nepageidaujamus atspindžius ir šiluminį diskomfortą.	Derink užstatymo orientaciją ir aukščius, kad būtų išvengta perteklinio šešėliavimo ar perkaitimo.	Naudok pavėsines, medžius ir lengvas konstrukcijas saulės kontrolei.	Taikyk horizontalią ir vertikalią saulės kontrolę; venk sprendinių, kurie didina mikroklimato diskomfortą aplink pastatą.

5.3.2. Taikyk gamtos procesais grįstus sisteminius sprendimus

- Taikyk gamtos procesais grįstus sprendimus kaip funkcinę miesto sistemos dalį, kai jie realiai ir pamatuojamai prisideda prie karščio, vėjo ar perteklinio paviršinio vandens poveikio mažinimo (žr. lentelę Nr. 19).
- Integruok gamtinius elementus į urbanistinę, kraštovaizdžio ir inžinerinę struktūrą kaip tarpusavyje susietą sistemą, o ne kaip pavienius ar tik dekoratyvinius elementus.
- Užtikrink, kad gamtos procesais grįsti sprendimai būtų techniškai pagrįsti, pritaikyti vietos sąlygoms, turėtų aiškų priežiūros planą.

Lentelė Nr. 19. Gamtos procesais grįstų sprendimų taikymo rekomendacijos

Sprendinių tipas	Paskirtis / vaidmuo miesto sistemoje	Rekomendacijos
Miesto miškai	Prisitaikymas prie klimato kaitos, biologinė įvairovė, rekreacija, socialinė gerovė	Planuok miesto miškus kaip strategiškai sujungtą, prieinamą ir daigfunkcinę žaliąją infrastruktūrą. Grįsk sprendinius vietos sąlygų analize (pvz., gruntas, reljefas, drenažas), parink tinkamą mastelį (pvz., nuo kvartalo parko iki miesto žaliojo koridoriaus), užtikrink įvairiūrį želdinių sluoksniavimą, pėsčiųjų pasiekiamumą ir ilgalaikį priežiūros bei valdymo modelį.
Žalieji koridoriai	Ekologinis tęstinumas, kasdienis judumas, mikroklimatas	Junk parkus, atviras žaliąsias erdves, upių pakrantes, gatvių alėjas ir natūralias buveines į vientisą ekologinių jungčių sistemą. Planuok koridorius keliuose masteliuose, integruok juos į gatvių ir viešųjų erdvių tinklą, užtikrink prieinamumą, rekreacines ir edukacines funkcijas bei aiškų priežiūros modelį.
Atviros žaliosios erdvės (parkai, pievos, skverai)	Rekreacija, mikroklimato reguliavimas, bendruomenės sąveika	Formuok atviras žaliąsias erdves kaip viešai prieinamą, klimato kaitai atsparų miesto audinio sluoksnį. Užtikrink jų tarpusavio ryšį, funkcijų įvairovę, daugiasluoksnę augmeniją, sezoninį atsparumą ir lengvą priežiūrą.
Biologinės įvairovės buveinės (pvz., miškai, pievos, šlapynės, natūralios zonos, etc.)	Ekologinis balansas, vandens ir klimato reguliavimas	Išsaugok ir kurk biologinės įvairovės buveines net tankiose teritorijose. Naudok vietines rūšis, leisk daliai teritorijų vystytis natūraliai, saugok pavienius medžius kaip savarankišką ekologinę ir kraštovaizdžio vertę, ypač paveldo teritorijose.

Sprendinių tipas	Paskirtis / vaidmuo miesto sistemoje	Rekomendacijos
Užliejamos slėnių zonos ir šlapynės	Potvynių amortizavimas, vandens kokybė	Išsaugok ir atkurk užliejamas slėnių zonas ir sausumos šlapynes kaip natūralią hidrologinę infrastruktūrą. Venk jų užstatymo, užtikrink buferines zonas, ribotą rekreacinį pritaikymą ir ilgalaikę hidrologinę stebėseną.
Lietaus infiltracijos zonos	Paviršinių nuotekų mažinimas, mikroklimatas	Projektuok infiltracijos zonas kaip gamtiniais procesais grįstas lietaus vandens sulaukymo ir valymo sistemas. Integruok jas į gatvių, aikščių, kiemų struktūrą, parink tinkamą augaliją, užtikrink perteklinio vandens nuleidimą ir nuolatinę priežiūrą.
Šlaitų ir reljefo terasavimas	Erozijos prevencija, vandens sulaukymas, rekreacija	<ul style="list-style-type: none"> • Saugok natūralius šlaitus ir reljefo formas; terasavimą taikyk tik kaip pagrįstą ir neišvengiamą priemonę. • Teik prioritetą natūralių šlaitų išsaugojimui, ypač upių slėniuose, paveldo teritorijose, želdynuose ir vietose, kur auga brandūs medžiai; vertink juos kaip kraštovaizdžio struktūros, ekologinės vertės ir miesto tapatybės dalį. • Venk šlaitų nukasimo, užpylimo ir dirbtinio „ištiesinimo“, kuris keičia natūralų reljefo charakterį, vandens režimą ar didina geotechnines rizikas. • Terasuok tik tada, kai tai būtina dėl šlaito stabilumo, saugaus prieinamumo ar funkcinių poreikių, ir tik atlikęs geologinius, geotechninius tyrimus bei įvertinęs ilgalaikį poveikį. • Taikydamas terasavimą, rinkis minkštus, pralaidžius, želdiniais sutvirtintus sprendinius, kurie palaiko infiltraciją, mažina eroziją ir leidžia išlaikyti vientisą reljefo struktūrą. • Integruok terasas į kraštovaizdį per želdynus, takus ir poilsio zonas, vengdamas masyvių atraminių sienų, nebent jos būtinos stabilumui užtikrinti.
Vandens telkinių ir upių vagų renatūralizavimas	Hidrologinis stabilumas, ekologija, rekreacija	Pagal galimybes atkurk natūralų šaltinių, upių ir upelių vagų pobūdį, formuodamas tėkmės, krantų ir potvynių zonas, kurios užtikrina hidrologinį, ekologinį ir mikroklimato stabilumą. Sprendinius grįsk hidrologinė analize, papildyk buferinėmis želdinių juostomis, viešais pakrančių takais ir aiškiu ekosistemos priežiūros planu.

Lentelė Nr. 19. Gamtos procesais grįstų sprendimų taikymo rekomendacijos (tęsinys)

Sprendinių tipas	Paskirtis / vaidmuo miesto sistemoje	Rekomendacijos
Miesto daržininkystė	Vietinė maisto gamyba, socialinė ir edukacinė vertė	Integruok miesto daržininkystės sprendinius (bendruomenės daržus, stogo sodus, edukacines lysves) į urbanistinę struktūrą kaip socialinę ir produkcinę žaliosios infrastruktūros dalį. Užtikrink pasiekiamumą, aiškų valdymo modelį, tvarų vandens naudojimą ir integraciją į žaliųjų erdvių tinklą.
Vertikalūs želdinimai	Mikroklimato reguliavimas, aplinkos taršos ir energijos poreikio mažinimas	Taiky vertikalų želdinimą kaip techninį mikroklimatą gerinantį sprendinį ten, kur trūksta horizontalių želdynų. Užtikrink konstrukcinį suderinamumą, drėkinimą, priežiūrą ir ilgalaikį eksploatacinį patikimumą; nevertink jo kaip miesto daržininkystės pakaitalo.
Žalieji stogai	Kritulių sulaikymas, šilumos mažinimas, biologinė įvairovė	Integruok žaliuosius stogus kaip miesto vandens ir mikroklimato valdymo infrastruktūros dalį. Parink tipą pagal pastato konstrukcijas, numatyk priežiūrą.

6. Papildoma informacija

Naudingos nuorodos

- „[Rekomendacijos visuomenės įtraukimui](#)“
- „[Rekomendacijos teritorijų planavimo analizei](#)“
- „[Vilniaus daugiabučių modernizacijos gairės](#)“
- „[Vilniaus miesto gatvių taktilinių vaikščiujamojo paviršiaus indikatorių projektavimo rekomendacijos](#)“
- „[Susisiekimo dviračiais projektų Vilniaus miesto savivaldybėje rengimo ir įgyvendinimo rekomendacijos](#)“
- „[Miesto želdinimo ir želdinių priežiūros rekomendacijos](#)“
- „[Vilniaus gatvių infrastruktūros standartas](#)“
- „[Vilniaus miesto apšvietimo standartas](#)“
- „[Vilniaus reklamos dizaino gairės](#)“
- „[Vilniaus žalumo indekso naudojimo vadovas](#)“

Naudota literatūra

- Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas (2017-06-08, Nr. XIII-452).
Architektūros kokybės vertinimo metodika, patvirtinta LR aplinkos ministro 2024 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. D1-112.
Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas.
Lietuvos Respublikos statybos įstatymas.
Lietuvos Respublikos želdynų įstatymas.
UNESCO pasaulio paveldo vietovės, Vilniaus istorinio centro, valdymo planas
Vilniaus miesto bendrasis planas.
Vilniaus miesto strategija „Vilnius 2030“.
Vilniaus darnaus judumo planas.
Europos Komisija. „Nauja ES judumo mieste sistema“ COM(2021) 811 final.
Europos Komisija. „Europos žaliasis kursas“ COM(2019) 640 final.
Europos Komisija. „Bendra kova su skurdu ir socialine atskirtimi“ COM(2003) 773 final.
Europos Komisija. „Towards an EU Research and Innovation policy agenda for Nature-Based Solutions and Re-Naturing Cities“, 2015.
Naujasis Europos Bauhauzas (New European Bauhaus).
UNESCO Pasaulio paveldo sąrašo Vilniaus istorinio centro vertinimo dokumentai.
Gehl, J. Cities for People, 2010.
Sim, D. Soft City: Building Density for Everyday Life, 2019.
Moreno, C. The 15-Minute City: A Solution for Saving Our Time and the Planet, 2024.

© Šio dokumento turinys yra saugomas autorių teisių. Be rašytinio Vilniaus miesto savivaldybės sutikimo draudžiama dokumentą ar jo dalis naudoti, kopijuoti, platinti, adaptuoti ar kitaip pernaudoti komerciniais tikslais, įskaitant, bet neapsiribojant, mokymų, konsultacijų, metodikų ar kitų paslaugų teikimu už atlygį.

Vilnius, 2026